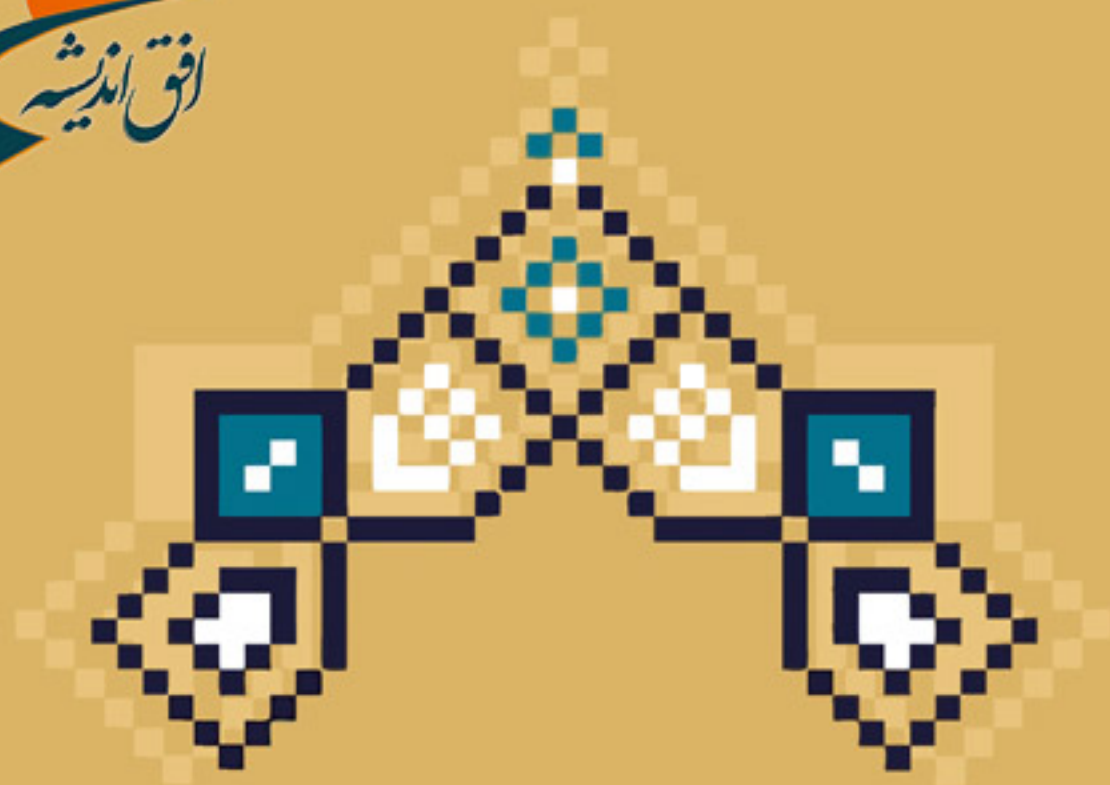
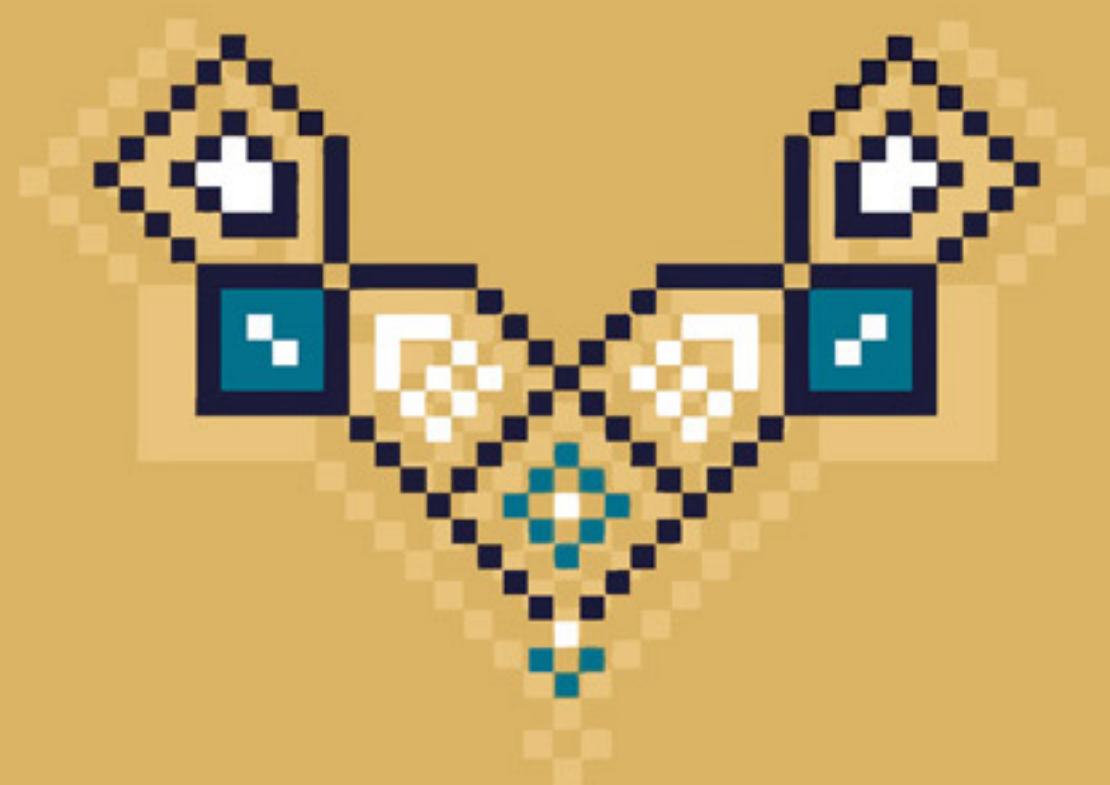

کتاب شناسی توصیفی حقوق

به کوشش سید حسن محمدی

ناشر الکترونیک: پایگاه اینترنتی افق اندیشه

www.ofoghandisha.com

الحمد لله

کتاب شناسی توصیفی
حقوق

به کوشش: سید حسن محمدی

فهرست

14	فلسفه حقوق.....
20	تروریسم از منظر حقوق اسلام و اسناد بین الملل.....
30	حریم خصوصی در حقوق کیفری اسلام.....
38	حقوق خانواده؛ چالش ها و راهکارها.....
46	عدالت و حقوق.....
53	اخلاق و حقوق کیفری.....
59	حقوق و مسئولیت های فردی و اجتماعی زن.....
67	حقوق بشر و حقوق بشردوستانه.....
75	مبانی حقوق بشر از دیدگاه اسلام و دیگر مکاتب.....
83	رابطه ی جرم و گناه.....
91	اسلام و غرب.....
101	چیستی حق.....
110	فمینیسم در یک نگاه.....

□..... کتاب‌شناسی توصیفی حقوق

- 117..... نابرابری جنسی از دیدگاه اسلام و فمینیسم.
- 125..... کرامت انسانی و مجازات‌های بدنی از منظر اسلام و حقوق بشر غربی.
- 133..... همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام و حقوق بین الملل.
- 142..... نگاهی گذرا به حقوق بشر از دیدگاه اسلام.
- 150..... حقوق کیفری در قرآن؛ بررسی و نقد شبهات.
- 158..... درآمدی بر فلسفه حق.

مقدمه

مکتب انسان‌ساز اسلام ناب محمدی ﷺ دارای آموزه‌های ارزشمند و متعالی بسیاری است که در جهت رشد فردی و اجتماعی و تمدن‌سازی جهانی، رهیافت‌های کم‌نظیری را پیش پای پیروان خود قرار داده است. یکی از این آموزه‌ها، ارزش فراوان علم و دانش و توصیه و تأکید مکرر به فراگیری دانش‌هاست.

این توصیه‌ها با بیان‌های مختلف از معصومان علیهم‌السلام صادر شده و به پیروان این ذوات مقدس یادآوری می‌کند که برای کسب این ارزش متعالی، اگر نیاز باشد باید زحمت سفرهای دور و دراز را به جان بخرند و خود را در زمان¹ و مکان² محدود نسازند. این آموزه‌های ارزشمند در

1. اطلبوا العلم من المهد الى اللحد.

2. اطلبوا العلم و لو بالصين

نظام فکری ولیّ امر مسلمین جهان - ادام الله ظلّه - جلوه‌ای ویژه یافته است و توصیه‌های مکرر این رهبر فرزانه بر رشد علمی و طرح موضوع «نهضت تولید علم» وظیفه‌ی مسلمانان را در این عرصه مضاعف نموده است.

از جمله عرصه‌های مهم دانش، علوم اسلامی و انسانی هستند که به جهت موقعیت ویژه‌ی کشورهای اسلامی در جهان، ضرورت بیش از پیش برای فعالیت در این عرصه و عرضه‌ی اندیشه‌های ناب اسلامی در این علوم، امروزه واضح‌تر از همیشه رخ می‌نماید.

در جهانی که تشنگان بسیاری جویای چشیدن زلال دانش‌های اسلامی هستند، اقدام به انتشار پژوهش‌های علمی و ارزشمند، وظیفه‌ای قطعی و انکارناپذیر است؛ جا دارد کشورهای اسلامی ضمن تلاش‌های پیگیر خود در عرصه‌های علمی، حاصل این پژوهش‌ها را با تبادل و تعامل به دست یکدیگر نیز برسانند تا علاوه بر انتشار دانش، در بوته‌ی نقد و بررسی، این آثار به تکامل و تعالی برسند.

در همین راستا، پس از بررسی‌ها و تعاملات انجام شده با مراکز علمی بعضی کشورها از جمله ترکیه و آلمان، خلأ دسترسی اندیشمندان جهان اسلام به آثار پژوهشگاه‌های کشورهای دیگر دیده شد و به نظر رسید باید به فوریت در جهت معرفی آثار جدید که از نظر علمی سطح قابل قبولی برای عرضه در مراکز پژوهشی و دانشگاهی جهان دارا باشند، اقدامی صورت گیرد تا پس از اطلاع‌رسانی از وجود چنین آثاری، انگیزه‌ی ترجمه‌ی این متون به زبان‌های مختلف ایجاد و در مراحل بعد به انجام ترجمه‌ی کتب نیز اقدام گردد. از این رو جرقه‌ی اولیه‌ی تهیه‌ی این

مجموعه زده شد و روند انجام این کار آغاز گردید.
 برای رسیدن به اهداف مورد نظر، اقداماتی انجام شد که اهم آن به این شرح است:

- شناسایی پژوهشگاه‌های مهم شهر قم در حوزه علوم اسلامی و انسانی
- شناسایی آثار علمی تولیدشده در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی و انسانی در پژوهشگاه‌های فوق
- تهیه‌ی لیست حدود دو هزار کتاب از شش پژوهشگاه منتخب
- انتخاب هفتصد عنوان کتاب از بین دو هزار عنوان، متناسب با شرایط علمی، فرهنگی و اجتماعی ترکیه
- انتخاب حدود چهارصد عنوان از بین هفتصد عنوان کتاب توسط یکی از اساتید ترکیه‌ای مقیم قم
- مذاکره برای خرید کتب منتخب از مؤسسات و پژوهشگاه‌های زیر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، مؤسسه امام خمینی (ره)، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، دانشگاه ادیان و مذاهب، مؤسسه اشراق و عرفان.
- خرید پنج جلد از هر عنوان کتاب برای ارسال به مراکز علمی و دانشگاهی و پژوهشی ترکیه
- تقسیم‌بندی کتاب‌ها در سیزده حوزه‌ی مختلف علمی: فلسفه، کلام، فقه و اصول، اقتصاد، مدیریت، تفسیر و علوم قرآنی، عرفان، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، حقوق، اخلاق و تربیت، علوم سیاسی، تاریخ

- تشکیل تیم چکیده‌نویسی از متخصصان خواهر در رشته‌های مختلف و تهیه‌ی چکیده‌ی کتاب‌ها توسط کارشناسان همان رشته‌های علمی
 - بازبینی چکیده‌ها از لحاظ علمی، نگارشی، ویرایشی، تطبیق با کتاب، اصلاح و تکمیل
 - تهیه‌ی فهرست مطالب کتاب‌ها
 - ارسال تمام چکیده‌ها و فهرست‌ها جهت ترجمه به زبان ترکی استانبولی
 - حدود 1600 جلد در قالب حدود 400 عنوان کتاب، به چهار مرکز علمی - دانشگاهی در ترکیه ارسال شد: سازمان دیانت، مرکز علمی - پژوهشی کوثر، مؤسسه‌ی محمت گورمز، مرکز پژوهش‌های اسلامی ایسام.
- همکاران پروژه:
- مدیر پروژه و ناظر علمی: حجت‌الاسلام و المسلمین سیدحسن محمدی
 - مدیر علمی و مسئول تیم چکیده‌نویسی: نظیفه سادات مؤذن
 - بازبینی نهایی، ویرایش محتوایی و نگارشی: نظیفه سادات مؤذن
 - اعضای تیم چکیده‌نویسی: سرکار خانم‌ها: نرجس کرمی، عادله قدسی‌پور، محدثه اصفهانی، سمانه صنعتگر، فاطمه بیات، فاطمه سادات نوری موگهی، زینب حیدری، تکتیم راغبی، فاطمه عجمین، رقیه عزلت، حکیمه متقی‌فر، و آقای

محمد عجمین.

اکنون حاصل تلاش بیش از یک‌ساله‌ی گروه، در قالب دوازده جلد کتاب، ارائه شده و پیش روی شماست که ترجمه‌ی استانبولی همین کتاب‌ها نیز، آخرین مراحل آماده‌سازی را طی می‌کند. امید که این تلاش، مورد قبول و رضایت حضرت حق قرار گیرد و ان شاءالله با مساعدت مسئولان ذی‌ربط، ترجمه‌ی این مجموعه و این کتب به سایر زبان‌ها نیز انجام گیرد.

در پایان، از حمایت‌های بی‌دریغ و دلسوزانه‌ی حجت‌الاسلام و المسلمین، اکبر فلاح‌نژاد، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر نجف لک زایی و همکاران ایشان در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و استاد بزرگوار حجت‌الاسلام و المسلمین مرتضی ترابی، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنیم و از خداوند توفیق روزافزون برای این عزیزان مسألت داریم.

سید حسن محمدی

زمستان 1399

فانستون

مبانی و کارکرد

جلد دوم

توماس موراونز
ترجمه: بهروز چندی

نام کتاب: فلسفه حقوق

نویسنده: پروفسور توماس موراوتر

ترجمه: بهروز جندقی

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

در جامعه‌ی فرهنگی ما، فلسفه‌ی حقوق، علمی نوپاست که ضرورت پرداختن به آن، به تدریج بر طلاب، دانشجویان، پژوهشگران و مؤسسات تحقیقاتی روشن گردیده است. اختلاف نظرهای شدید در مورد مسائل جنجال برانگیزی چون تفاوت میان زن و مرد در زمینه‌های مختلف حقوق خانواده، قانون مجازات و آزادی‌های فردی و اجتماعی، تفاوت میان شهروند مسلمان و غیر مسلمان در مواردی چون قصاص، دیه و مانند آن، ویژگی‌های حقوقی یک جامعه‌ی مدنی اسلامی، تعارض حقوق بشر با اجرای عدالت در جامعه و ده‌ها و صدها مسأله‌ی چالش‌برانگیز دیگر، محققان را بر آن داشته که با بررسی مبنایی این سنخ مباحث حقوقی، در نهایت به فلسفه‌ی حقوق روی بیاورند تا بتوانند با تحلیل رویکردهای گوناگون حقوقی، به طور اساسی پاسخگوی این قبیل پرسش‌ها باشند.

پیشرفت سرگیجه‌آور علم و فناوری، تحریک حس کنجکاوی بشر در تمام ابعاد حیات و ده‌ها عامل دیگر، انسان معاصر را بر آن داشته است تا هیچ هست و نیست و هیچ باید و نبایندی را بی‌دلیل و برهان نپذیرند؛ در واقع ویژگی تحقیق از علت پدیده‌ها که در روزگار پیشین، مختص دانشمندان و فرهیختگان بود، امروزه به مردمان عادی و فاقد تحصیلات نیز سرایت کرده است؛ به صورتی که حتی در بحث‌های روزمره میان مردم می‌بینیم احکام و قوانین تخصصی صادر شده از سوی متخصصان نیز بی‌منطق و دلیل قانع‌کننده پذیرفته نمی‌شود. این روحیه‌ی تعقل‌پذیری، به آن انجامیده که انسان معاصر، هر حکم و قانونی را در چارچوبی نظام‌مند و هماهنگ پذیرا باشد.

تقریباً تمام مباحث مبانی حقوق، یعنی مباحث مبانی مربوط به حقوق جزا، حقوق خصوصی، حقوق عمومی و مکاتب حقوقی قدیم و جدید، در این کتاب مورد بررسی قرار گرفته است. از لحاظ مسائل مطرح در فلسفه‌ی حقوق نیز تقریباً کلیه‌ی مسائل مهم این حیطه توسط این کتاب، طرح و حل‌جی شده‌اند که عبارت‌اند از:

تحلیل مفهوم حقوق و فلسفه‌ی حقوق به عنوان یک علم، بررسی و نقد دو مکتب عمده در تبیین ماهیت قواعد حقوقی؛ یعنی مکتب حقوق طبیعی و مکتب پوزیتیویستی حقوق، ماهیت استدلال حقوقی و استدلال اخلاقی، رابطه‌ی اخلاق و قانون‌گذاری (که همان مبحث معروف اخلاق و حقوق در کتب فلسفه‌ی حقوق است)، مبانی توجیه مجازات حقوقی و...

کتاب «فلسفه‌ی حقوق، مبانی و کارکردها» برگرفته از سلسله درس‌های پروفسور توماس موراوتز در رشته‌ی فلسفه‌ی حقوق در دانشگاه ییل

آمریکا است که با تأیید و تشویق جول فینبرگ به صورت کتاب حاضر تدوین یافته و توسط بهروز جندقی به فارسی ترجمه شده است. کتاب فوق مجموعاً دارای یک مقدمه و چهار بخش است که عبارت‌اند از:

فلسفه و مفهوم حقوق، آرای قضایی، اخلاق و قانون‌گذاری، مسئولیت و مجازات.

در بخش اول کتاب، مؤلف به تحلیل مفهوم‌شناختی حقوق و دیدگاه‌های گوناگون در این باب پرداخته و در ضمن به تاریخچه‌ی بسیار مختصری از احیای فلسفه‌ی حقوق در قرن بیستم اشاره کرده است.

در بخش دوم کتاب، بررسی و نقد دو مکتب عمده در تبیین ماهیت قواعد حقوقی، یعنی مکتب حقوق طبیعی و پوزیتیویسم حقوقی، مورد نظر قرار گرفته است.

بخش سوم با عنوان «اخلاق و قانون‌گذاری» در واقع به مبحث بسیار معروف رابطه اخلاق و حقوق پرداخته است.

در بخش چهارم کتاب، مبانی توجیه مجازات قانونی، و تفاوت میان مسئولیت اخلاقی و مسئولیت حقوقی مطرح گردیده است.

مؤلف سعی کرده تا با استفاده از آخرین و معتبرترین نظریات مطرح شده در فلسفه‌ی حقوق، دقیق‌ترین نتایج علمی را در این زمینه برای خواننده خود فراهم آورد.

از نظر مترجم، ویژگی‌های مهم این کتاب عبارت‌اند از:
جامعیت مباحث

تألیف کتاب پس از تدریس آن در دانشگاه

تأیید کتاب توسط اساتید معتبر فلسفه‌ی حقوق
طرح و مقایسه‌ی نظرات فلاسفه‌ی مشهور و معاصر در لابه‌لای مباحث
مختلف کتاب
بهره‌گیری از متون معتبر

فهرست مطالب

فصل اول: فلسفه و مفهوم حقوق

فلسفه‌ی حقوق چیست؟
حقوق و تحلیل مفهوم‌شناختی
دیدگاه‌های گوناگون درباره‌ی مفهوم حقوق
منتقدان پوزیتیویسم: شهروند و قانون‌گذار
طبیعت‌گرایی و پوزیتیویسم
رویه‌های باز و بسته
به سوی نظریه‌ی تصمیم‌گیری

فصل دوم: آرای قضایی

پوزیتیویسم و تصمیم‌گیری
حقوق طبیعی و واقع‌گرایی حقوقی: دو نظریه در زمینه‌ی رأی
تردیدهای شک‌گرایانه در خصوص نظریه‌های تصمیم‌گیری
استدلال حقوقی به مثابه استدلال اخلاقی
سودگرایی: انتقادات و اصلاحات
سودگرایی و آرای قضایی

کاربردهای نظریه‌ی تصمیم‌گیری

فصل سوم: اخلاق و قانونگذاری

اجرای اصل اخلاقی

ارتباط پیچیده‌ی اخلاق و حقوق

لرد دولین، آقای میل و منتقدان آنها

میراث میل و گزارش ولفندن

استدلال‌های دولین

اصلاح نظریه‌ی دولین

نظریه‌های آزادی و احترام برابر

پدرمآبی

فصل چهارم: مسئولیت و مجازات

اختیار و انتخاب

جبرگرایی

شک‌گرایی و سایر افکار

مسئولیت اخلاقی و حقوقی

توجیه مجازات

جنون و رفع مسئولیت

قصد، انگیزه و مجرم اخلاقی

تروریسم

از منظر حقوق اسلام و اسناد بین المللی

چاپ دوم

دکتر سیدحسین هاشمی

نام کتاب: تروریسم از منظر حقوق اسلام و اسناد بین الملل

نویسنده: دکتر سید حسین هاشمی

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

تروریسم یکی از اساسی ترین مشکلات در روابط بین الملل به شمار می رود و کشورهای بسیاری را با چالش امنیتی رو به رو کرده است. از این رو، نشان دادن چهره ی واقعی اسلام و نیز ریشه ها و راهکارهای مبارزه با تروریسم بین الملل و روش حمایت از حقوق قربانیان تروریسم و نیز استفاده از تجربیات در اسناد بین المللی و حقوق کشورهای دیگر در این زمینه دارای اهمیت است. کتاب «تروریسم از منظر حقوق اسلام و اسناد بین الملل» اثر دکتر سید حسین هاشمی در همین راستا تألیف شده است.

شناخت ریشه ها و عوامل تروریسم برای پیشگیری اساسی از آن، تبیین مفاهیم و مبانی مربوط به تروریسم و ارائه ی سیاست جنایی ایران در این خصوص، بررسی جنبه های گوناگون حقوق قربانیان تروریسم به ویژه در ایران، از جمله اهداف کتاب حاضر است.

استفاده از منابع بسیار به زبان‌های فارسی، عربی و انگلیسی، داشتن نمایه‌های روایات، اشخاص و کتاب‌ها، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی در انتهای هر بخش، از جمله فواید این اثر است. این کتاب از دو بخش عمده تشکیل شده که هر بخش، فصولی را به خود اختصاص داده است.

بخش اول با عنوان «مفهوم تروریسم و بررسی ریشه‌های آن» شامل چهار فصل است.

فصل اول، به تعاریف و مفاهیم کلیدی تروریسم، پیشینه‌ی آن، رابطه‌ی تروریسم و دفاع مشروع و فواید تشخیص جرایم تروریستی می‌پردازد. مؤلف در این فصل بیان می‌کند که تروریسم عبارت است از «به کارگیری اقدامات خشونت‌بار شدید و غیر قانونی بر ضد جان و یا مال عموم شهروندان غیرنظامی یا بخشی از آنان و یا تهدید به آن، به منظور ایجاد هراس عمومی». بر این اساس، استرداد مجرمان، جبران خسارت و ترمیم و تعیین دادگاه صالح از جمله فواید تعریف و تشخیص جرائم تروریستی است.

فصل دوم در خصوص تعریف قربانی تروریسم و حمایت از آنان به‌ویژه در اسلام است. از منظر مؤلف، قربانی در مفهوم عام به معنای قربانی شدن انسان برای خدا یا اجرای یک فرمان مذهبی و در مفهوم خاص و اخص با اصطلاح «بزه‌دیده» مترادف است. از دیدگاه حقوق اسلام، شهروندان غیر نظامی اعم از مسلمان و غیر مسلمان به عنوان قربانیان ویژه به شدت مورد حمایت و دارای مصونیت هستند و تعرض به آنان جز در شرایط دفاع مشروع، مجاز نیست.

فصل سوم درباره‌ی حمایت‌های تقنینی ایران در جرم‌انگاری تروریسم است. مؤلف در این خصوص، به بررسی جرم‌انگاری مفاهیم مشابه تروریسم همانند «بغی» و «محرابه» در حقوق ایران و اسلام و مقایسه‌ی آن با تروریسم پرداخته است.

فصل چهارم به بررسی ریشه‌ها و عوامل تروریسم می‌پردازد. فرقه‌گرایی مذهبی، تحریک بر ضد مذهب و جهانی شدن از جمله این عوامل برشمرده شده‌اند.

بخش دوم کتاب با عنوان «ترمیم و جبران خسارت قربانیان تروریسم» از سه فصل تشکیل شده است.

در فصل اول ضمن پرداختن به لزوم حمایت‌های ویژه از قربانیان تروریسم، تفاوت ایشان با دیگر بزه‌دیدگان از جرم بررسی می‌شود. بی‌گناهی محض، سختی و کندی دسترسی به مسئولان اصلی جرم، هراس از تکرار حادثه، میزان قربانیان زن و کودک و سازمان‌یافتگی از جمله‌ی این تفاوت‌هاست.

در فصل دوم، وضعیت شهروندان ایرانی به عنوان قربانی تروریسم و نیز بایسته‌های سیاست جنایی ایران در قبال اعضای فریب‌خورده‌ی منافقین به عنوان قربانی این فرقه‌ی تروریستی مورد بحث قرار می‌گیرد.

در فصل سوم نیز جایگاه حمایت از قربانیان تروریسم در حقوق موضوعه و انواع روش‌های حمایت از قربانیان به تفصیل بررسی می‌شود. حمایت از قربانیان تروریسم در مرحله‌ی دادرسی می‌تواند جنبه‌های مختلفی داشته باشد. از این رو لازم است حقوق این دسته از قربانیان به طور خاص به آنان تفهیم شود.

فهرست مطالب

بخش اول: مفهوم تروریسم و بررسی ریشه‌های آن

فصل اول: تعریف تروریسم

مبحث اول: پیشینه و رویکردها در جرم‌انگاری تروریسم

گفتار اول: پیشینه‌ی مختصری از تروریسم

گفتار دوم: تفاوت شکل جدید تروریسم با تروریسم پیش از

۱۹۹۰

گفتار سوم: تحولات حقوقی پس از یازده سپتامبر

گفتار چهارم: دورویکرد در جرم‌انگاری تروریسم

مبحث دوم: مفهوم تروریسم

گفتار اول: تعریف تروریسم در دکترین حقوقی

گفتار دوم: تعریف تروریسم در اسناد بین‌المللی

گفتار سوم: تعریف تروریسم در حقوق داخلی کشورها

گفتار چهارم: عناصر مشترک و تعریف نهایی از تروریسم

مبحث سوم: رابطه‌ی تروریسم و دفاع مشروع

مبحث چهارم: فواید تعریف و تشخیص جرایم تروریستی

گفتار اول: تشخیص جرایم تروریستی به منظور استرداد مجرمان

گفتار دوم: تشخیص جرایم تروریستی به منظور جبران خسارت

و ترمیم

گفتار سوم: تشخیص جرایم تروریستی به منظور تعیین دادگاه

صالح

فصل دوم: تعریف قربانیان تروریسم و انواع آن

مبحث اول: مفاهیم سه‌گانه‌ی قربانی

مبحث دوم: انواع قربانیان تروریسم

گفتار اول: قربانیان بالفعل

گفتار دوم: مفهوم قربانیان بالقوه

گفتار سوم: تعمیم مفهوم قربانی به دولت‌ها و دیگر اشخاص

حقوقی

گفتار چهارم: اسلام و حمایت از قربانیان ویژه (کودکان، زنان و

سالخوردگان)

فصل سوم: حمایت‌های تقنینی ایران در جرم‌انگاری تروریسم

مبحث اول: جرم‌انگاری محاربه و مقایسه‌ی آن با تروریسم

گفتار اول: بررسی مبانی فقهی محاربه

گفتار دوم: نقد قوانین مربوط به محاربه در حقوق ایران

گفتار سوم: مقایسه‌ی تروریسم با محاربه

مبحث دوم: جرم‌انگاری بغی و مقایسه‌ی آن با تروریسم و جرم

سیاسی

گفتار اول: بررسی جرم سیاسی

گفتار دوم: بررسی مبانی فقهی جرم بغی

گفتار سوم: نقد قوانین مربوط به بغی در حقوق ایران

گفتار چهارم: مقایسه‌ی تروریسم با بغی و جرم سیاسی

فصل چهارم: ریشه‌های تروریسم (عوامل و زمینه‌ها)

مبحث اول: اسلام و نفی تروریسم

گفتار اول: بررسی فتک و غیله

گفتار دوم: جهاد در اسلام

مبحث دوم: فرقه‌گرایی مذهبی و تروریسم

گفتار اول: تروریسم و فرقه‌گرایی مذهبی

گفتار دوم: منافقین سمبل فرقه‌گرایی مذهبی

گفتار سوم: قربانیان سیاست‌های تروریستی منافقین

مبحث سوم: دیگر ریشه‌های تروریسم

گفتار اول: اقدامات ضد مذهبی تحریک‌آمیز

گفتار دوم: جهانی شدن

بخش دوم: ترمیم و جبران خسارت قربانیان تروریسم

فصل اول: حمایت‌های ویژه از قربانیان تروریسم

مبحث اول: ضرورت حمایت‌های ویژه از قربانیان تروریسم

گفتار اول: افزایش شهروندان قربانی در درگیری‌های نظامی

امروزی

گفتار دوم: تأکید کنوانسیون‌های بین‌المللی بر حمایت از قربانیان

تروریسم

گفتار سوم: کودکان، آسیب‌پذیرترین قربانیان تروریسم

گفتار چهارم: تفاوت قربانیان تروریسم با دیگر قربانیان

مبحث دوم: بررسی وضعیت شهروندان ایرانی به عنوان قربانی

تروریسم

گفتار اول: شهروندان ایرانی قربانی فرقه‌ی تروریستی منافقین

گفتار دوم: شمار قربانیان ناشی از اعمال تروریستی منافقین

گفتار سوم: بایسته‌های سیاست جنایی ایران در قبال اعضای

منافقین به عنوان قربانی فرقه

مبحث سوم: حمایت ویژه از قربانیان تروریسم در حقوق ایران

گفتار اول: حمایت از قربانیان تروریسم براساس بیانیه‌ی الجزایر

گفتار دوم: حمایت از قربانیان شهروند عادی، در تبصره‌ی

لایحه‌ی بودجه

گفتار سوم: حقوق قربانیان ناشی از نقض مصونیت سیاسی

دولت ایران

فصل دوم: مسئولیت مرتکبان جرایم تروریستی

مبحث اول: مسئولیت اشخاص، گروه‌ها و سازمان‌های غیر دولتی

گفتار اول: مسئولیت اشخاص حقیقی و سازمان‌های غیر دولتی

گفتار دوم: مسئولیت اشخاص حقوقی در قالب گروه‌ها و

سازمان‌های تروریستی

گفتار سوم: اتهام‌های کیفری فرقه‌ی منافقین

گفتار چهارم: قواعد مربوط به تعقیب و استرداد متهمان جرایم

تروریستی

مبحث دوم: مسئولیت دولت‌ها در اعمال تروریستی

گفتار اول: مسئولیت دولت‌ها به عنوان مباشر تروریسم

گفتار دوم: مسئولیت دولتها به عنوان حامی تروریسم

فصل سوم: مراجع حمایتی صالح برای قربانیان تروریسم

مبحث اول: مراجع حمایتی قضایی (دادگاه صالح)

گفتار اول: رسیدگی در دادگاههای داخلی

گفتار دوم: رسیدگی به اتهامات تروریستی در دیوان کیفری

بین المللی

مبحث دوم: سایر مراجع حمایتی

گفتار اول: مراجع حمایتی پلیسی و امنیتی

گفتار دوم: مراجع حمایتی پزشکی و روان درمانی

گفتار سوم: مراجع حمایتی فرهنگی و معنوی

گفتار چهارم: مراجع حمایتی مادی

فصل چهارم: انواع و روشهای حمایت از قربانیان تروریسم

مبحث اول: حمایتهای پزشکی و روانی از قربانیان تروریسم

گفتار اول: حمایتهای پزشکی

گفتار دوم: ترمیم آسیبهای معنوی و روانی

مبحث دوم: حمایت از قربانیان تروریسم در مرحله دادرسی

گفتار اول: جنبههای حمایت از قربانیان تروریسم در مرحله دادرسی

دادرسی

گفتار دوم: توجه به حقوق بزه دیدگان در مرحله دادرسی در

حقوق ایران

مبحث سوم: جبران خسارت قربانیان تروریسم

گفتار اول: جبران خسارت از طریق کمک‌های دولتی

گفتار دوم: جبران خسارت از طریق بیمه

گفتار سوم: جبران خسارت از طریق مؤسسات خیریه

مبحث چهارم: سایر حمایت‌ها

گفتار اول: پیشگیری از بزه‌دیدگی مجدد

گفتار دوم: ایجاد احساس امنیت در قربانیان

گفتار سوم: اقدامات موجب تشفی خاطر

دفتر حقوق اسلامی -

• چاپ دوم

در حقوق کیفری اسلام

حسین آقابابایی

نام کتاب: حریم خصوصی در حقوق کیفری اسلام

نویسنده: حسین آقابابایی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

در این کتاب با مطالعه‌ی مفصل در خصوص ادبیات مرتبط با حریم خصوصی، مفهوم‌شناسی کاملی از حریم خصوصی و ادبیات مرتبط در دو حوزه‌ی حقوق اسلامی و حقوق غربی انجام شده و دلایل اهمیت توجه به حریم خصوصی در دوره‌ی معاصر توضیح داده شده است. علاوه براین، از این جهت که هم‌زمان به موضوع حریم خصوصی در گفتمان رایج در کشورهای غربی و در حقوق اسلامی پرداخته است و به صورت گسترده از ادبیات مربوط به حریم خصوصی در غرب و حقوق اسلامی به زبان اصلی و جدیدترین منابع استفاده کرده است، واجد نوآوری است. وجه امتیاز دیگر این اثر این است که ضمن بررسی موضوع اهمیت حریم خصوصی در حقوق اسلامی، به چالش‌ها هم پرداخته است.

کتاب پیش رو در دو بخش تنظیم شده است:

در بخش نخست با عنوان «مفاهیم، دیدگاه‌ها و جلوه‌های حریم خصوصی» مفاهیم مرتبط با حریم خصوصی، ماهیت حریم خصوصی و دلایل اهمیت و توجه به حریم خصوصی در دوران معاصر مورد بحث قرار گرفته است.

عنوان فصل دوم این بخش، «دیدگاه‌ها در خصوص حریم خصوصی» است. دیدگاه‌های فلسفی، فقهی و حقوقی در مورد حریم خصوصی در این فصل آمده است. نظر به اینکه حریم خصوصی به عنوان یک حق یا ارزش در محیط اجتماعی مطرح بوده، علاوه بر الزام‌هایی که برای افراد و شهروندان ایجاد می‌کند، به مثابه سایر حقوق بشری، مخاطب اصلی آن دولت‌ها هستند. در این فصل تلاش شده تا علاوه بر دیدگاه‌های نظری، به رویه‌های عملی و اجرایی در موضوع حریم خصوصی اشاره شود. از این منظر، موضوع حریم خصوصی در سنت و رویه‌ی عملی حاکمان اسلامی در گستره‌ی تاریخ اسلام به صورت گذرا و موردی بررسی و در حد بضاعت نمونه‌هایی ارائه و به چالش‌هایی که از این منظر دین‌داران یا حاکمان در نظام دینی با آن مواجه هستند اشاره شده است. علاوه بر این در بررسی حقوقی موضوع، علاوه بر تحلیل موضوع از منظر دکترین و قوانین موضوعه، موضوع از منظر رویه‌های قضایی و به خصوص در نظام‌هایی که رویه‌ی قضایی قاعده‌ساز است بحث شده است.

در بخش دوم با عنوان «راہبردهای حقوق کیفری اسلام در حمایت از حریم خصوصی» با توجه به عنوان پژوهش که تأکید بر ابزارهای کیفری در حقوق اسلامی در حمایت از حریم خصوصی دارد، تلاش شده اقدامات

و ترتیباتی که از این منظر به نهاده‌سازی حریم خصوصی پرداخته‌اند بررسی شود. یکی از راهبردها که محسوس‌ترین اقدام کیفری در حمایت از حریم خصوصی است، مداخله کیفری در حمایت از حریم خصوصی است که در فصل اول از این بخش در گفتارهای سه‌گانه تحلیل شده است. از میان راهبردهای دیگری که ممکن است در یک نگاه کلان اشاره به سیاست کیفری در موضوع بحث داشته باشد، انعطاف در اجرای قانون در حریم خصوصی یا نوعی دادرسی ویژه (افتراقی) نسبت به جرایم ارتكابی در خلوت است. محدودیت‌های مربوط به کشف جرم، محدودیت‌های مربوط به ادله اثبات و پیش‌بینی عامل موجهه و عذر قانونی در این زمینه و استثنائات مداخله در حریم خصوصی، در ضمن چهار گفتار در این فصل مورد بحث قرار گرفته است. در پایان کتاب نیز با بازگشتی به پرسش‌ها و فرضیات، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ذکر شده است. استفاده از منابع بسیار به زبان فارسی، عربی و انگلیسی و ضمیمه کردن فهرست آیات و روایات و نمایه‌ی اصطلاحات و اعلام در پایان کتاب از ویژگی‌های خوب این کتاب است.

فهرست مطالب

بخش نخست: مفاهیم، دیدگاه‌ها و جلوه‌های حریم خصوصی

فصل اول: ماهیت حریم خصوصی و عنوان‌های مرتبط

گفتار نخست: مفهوم حریم خصوصی

گفتار دوم: عنوان‌های مرتبط با حریم خصوصی

گفتار سوم: ماهیت حریم خصوصی و دلایل اهمیت آن

الف. ماهیت حریم خصوصی

ب. دلایل اهمیت حریم خصوصی در دوره معاصر

فصل دوم: دیدگاه‌ها در مورد حریم خصوصی

گفتار نخست: حریم خصوصی از منظر فلسفی

الف. اندیشه‌های فلسفی اولیه

ب. تبیین‌های فلسفی جدید

ج. تبیین انتقادی فیمنیست‌ها

د. تفاوت تبیین حریم خصوصی فرهنگ اروپایی و امریکایی

گفتار دوم: حریم خصوصی از منظر دینی (اسلامی).

الف. درآمدی بر حریم خصوصی در اسلام

ب. زمینه‌های تضمین حریم خصوصی در سنت اسلامی

ج. چالش دین‌داری و تضمین حریم خصوصی

گفتار سوم: حریم خصوصی از منظر حقوقی

فصل سوم: جلوه‌های حریم خصوصی

الف. حریم خصوصی تمامیت جسمانی

ب. حریم خصوصی تمامیت معنوی

ج. حریم خصوصی اماکن و منازل

د. حریم خصوصی اطلاعات

بخش دوم: راهبردهای حمایت از حریم خصوصی

فصل اول: جرم‌انگاری مداخله در حریم خصوصی

گفتار نخست: حرمت تجسس

الف. تجسس و عناوین مرتبط

ب. قلمرو تجسس ممنوع

ج. تجسس مجاز

گفتار دوم: حرمت ورود بی‌اجازه

الف. ورود به محل سکونت

ب. ورود به محل کسب و کار

گفتار سوم: حرمت نگاه و نظارت بر خلوت

الف. جداسازی ورود از نظارت

ب. تعیین ضمانت اجرای سخت‌گیرانه

ج. جایگاه بزه‌دیده در نظارت بر خلوت

فصل دوم: انعطاف در اجرای قانون در حریم خصوصی: دادرسی

افتراقی

گفتار نخست: محدودیت‌های مربوط به کشف جرایم ارتكابی

الف. چالش حریم خصوصی و اجرای قانون

ب. محدودیت‌های کشف جرایم در فرمان هشت ماده‌ای امام

ج. نظرات فقهی در خصوص نصب دستگاه‌های شنود

د. کشف جرایم ارتكابی در خلوت در قوانین ایران

گفتار دوم: محدودیت‌های ادله‌ی اثبات و حریم خصوصی

گفتار سوم: پیش‌بینی عامل موجهه و عذر قانونی در حریم

خصوصی

گفتار چهارم: استثنائات مداخله در حریم خصوصی

الف. چارچوب استثنائات

ب. استثنائات حریم خصوصی در حقوق ایران

ج. مستندات فقهی - شرعی استثنائات

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فقه و حقوق اسلامی
چاپ دوم

حقوق خانواده

چالش‌ها و راهکارها

به کوشش فرج‌الله هدایت‌نیا

نام کتاب: حقوق خانواده؛ چالش‌ها و راهکارها

نویسنده: به کوشش فرج الله هدایت‌نیا

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

خانواده، رکن اساسی جامعه است و اهمیت بسیار آن در موضوعات متعدد فردی و اجتماعی بر کسی پوشیده نیست. با توجه به این جایگاه ویژه، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی از پژوهشگران داخل و خارج کشور دعوت کرد تا با حضور در نشست بین‌المللی در تهران درباره‌ی مناشی حقوقی مشکلات خانوادگی و راه‌حل‌های آن به گفتگو بپردازند. این کتاب مجموعه مقالات ارائه شده در این نشست است که در سه بخش تنظیم شده است. در هر مقاله مقدمه، چکیده، نتیجه‌گیری و کتابنامه بیان شده و در انتهای کتاب، فهرست آیات و روایات، نمایه اعلام و اصطلاحات آمده است.

بخش اول کتاب با عنوان «حقوق ماهوی خانواده» شامل هشت مقاله

است که عبارت‌اند از:

۱. خانواده، دولت و ظرفیت‌های حقوق: بخش نخست این نوشتار، ماهیت خانواده و ویژگی آن را بررسی کرده است و نشان داده که خانواده به طور کامل قابلیت حقوقی شدن ندارد. در بخش دوم، با بررسی ویژگی‌های حقوق، گفته شده که حقوق ابزاری است با قابلیت معین که به تنهایی برای حل مسائل خانواده کافی نیست.

۲. بررسی فقهی و حقوقی ممنوعیت قراردادی تعدد زوجات: این مقاله، ماهیت و ادله‌ی دو شرط موجود در این زمینه؛ یعنی شرط سلب ازدواج و شرط ترک ازدواج را بررسی کرده است.

۳. ازدواج موقت و ازدواج مسیار: در ذیل این عنوان، مباحثی هم‌چون تعریف و ارکان و مشروعیت ازدواج موقت و مسائلی درباره‌ی ازدواج مسیار مانند حکم و پیشینه‌ی آن و... آمده است.

۴. مسکن زن پس از انحلال نکاح: در اینجا با پرداختن به دو مسئله مهم نفقه‌ی زوجه پس از انحلال نکاح و سکونت زن در ایام عده، نتیجه گرفته که سکونت در ایام عده‌ی وفات در منزل شوهر از نظر امامیه زمانی پذیرفته است که زن حامله باشد؛ اما در فقه اهل سنت پس از مرگ شوهر، زن بدون نفقه، مکلف به سکونت در منزل شوهر است.

۵. مسکن زوجه پس از انحلال نکاح: در این مقاله، مسکن زوجه در عده‌ی طلاق رجعی و باین و فسخ نکاح و هم‌چنین در عده‌ی فوت شوهر بررسی شده است.

۶. حق حبس زوجه با تکیه بر فقه امامیه: در این مقاله به مباحث تشکیک در اصل حق حبس در نکاح، اثر اعصار زوج بر حق حبس و اثر

تقسیم مهر بر حق حبس پرداخته است.

۷. حق حبس زوجه: این مقاله ضمن سه گفتار به کلیات، بررسی دیدگاه‌ها و قلمرو حق حبس اختصاص یافته است. از بین سه نظر مطرح، مشهور فقها قائل به وجود حق حبس بر زوجه هستند.

۸. حمایت از مسکن مشترک زوجین پس از طلاق در حقوق کشورهای اسلامی: در این مقاله، مقررات مسکن مشترک زوجین در کشورهای اسلامی، حق سکناى زوجه‌ی مطلقه در ایام عده در طلاق رجعی، حمایت از مسکن در صورت انقضای عده‌ی طلاق و حمایت از مسکن مشترک زوجین بحث شده است.

بخش دوم با عنوان «حقوق شکلی خانواده» به دو مقاله اختصاص دارد که عبارت است از:

۱. تشکیلات دادگاه خانواده در قوانین ایران و چشم‌انداز آن در لایحه‌ی حمایت خانواده که به دو مطلب پرداخته است: دادگاه خاص برای رسیدگی به دعاوی خانوادگی در قانون و لایحه، تشکیلات محاکم خانواده.

۲. اصول و مبانی آیین دادرسی در دادگاه خانواده که به مفهوم‌شناسی آیین دادرسی خانواده، اصول مشترک حاکم بر دادرسی مدنی و دادرسی خانواده اشاره دارد.

بخش سوم با عنوان «حقوق کودک» شامل دو مقاله است:

۱. کودکان بدسرپرست: در این مقاله به فعالیت‌های جامعه‌ی مدنی و حمایت از طریق قانون و مقررات اشاره شده است.

۲. ممنوعیت کودک‌آزاری (با رویکرد تبیه بدنی) از دیدگاه شریعت اسلامی و مقررات داخلی بین‌المللی: این مقاله عناوین زیر را بررسی نموده

است: مفهوم کودک‌آزاری و تنبیه بدنی، منع کودک‌آزاری و تنبیه بدنی از دیدگاه بین‌المللی و شریعت و فقه اسلامی و مقررات داخلی.

فهرست مطالب

بخش اول: حقوق ماهوی خانواده

خانواده، دولت و ظرفیت‌های حقوق

ویژگی‌های خانواده

ویژگی‌های حقوق و محدودیت‌های آن در خانواده

بررسی فقهی و حقوقی ممنوعیت قراردادی تعدد زوجات

شرط سلب حق ازدواج

شرط ترک ازدواج

ازدواج موقت و ازدواج مسیار

۱. تعریف ازدواج موقت

۲. مشروعیت ازدواج موقت

۳. ارکان ازدواج موقت

۴. احکام ازدواج موقت

۵. مفهوم‌شناسی ازدواج مسیار

۶. پیشینه‌ی ازدواج مسیار

۷. دلایل استقبال از ازدواج مسیار

۸. حکم ازدواج مسیار در فقه معاصر

۹. مقایسه مسیار و ازدواج موقت

مسکن زن پس از انحلال نکاح

۱. نفقه‌ی زوجه پس از انحلال نکاح

۲. سکونت زن در ایام عده

مسکن زوجه پس از انحلال نکاح

مسکن (نفقه) زوجه در عده‌ی رجعیه

نفقه و مسکن زن حامله در زمان عده‌ی طلاق باین و فسخ نکاح

مسکن زن در زمان عده‌ی وفات

حق حبس زوجه با تکیه بر فقه امامیه

تشکیک در اصل حق حبس در نکاح

اثر اعسار زوج بر حق حبس

اثر تقسیط مهر بر حق حبس

حق حبس زوجه

گفتار اول: کلیات

گفتار دوم: بررسی دیدگاه‌ها

الف. حق حبس متقابل

ب. اختصاص حق حبس برای زوجه

ج. انکار حبس

گفتار سوم: قلمرو حق حبس

الف. از جهت شمول (حدود امتناع زوجه)

ب. از حیث تردید در حال بودن مهر

حمایت از مسکن مشترک زوجین پس از طلاق در حقوق

کشورهای اسلامی

مقررات مسکن مشترک زوجین در کشورهای اسلامی
حق سکناى زوجیهى مطلقه در ایام عده در طلاق رجعی
حمایت از مسکن در صورت انقضای عده و طلاق
حمایت از مسکن مشترک زوجین

بخش دوم: حقوق شکلی خانواده

تشکیلات دادگاه خانواده در قوانین ایران و چشم‌انداز آن در لایحه
حمایت خانواده

دادگاه خاص برای رسیدگی به دعاوی خانوادگی در قانون و لایحه
تشکیلات محاکم خانواده

اصول و مبانی آیین دادرسی در دادگاه خانواده
مفهوم‌شناسی آیین دادرسی خانواده
اصول مشترک حاکم بر دادرسی مدنی و دادرسی خانواده

بخش سوم: حقوق کودک

کودکان بدسرپرست
فعالیت‌های جامعه‌ی مدنی
حمایت از طریق قوانین و مقررات
ممنوعیت کودک‌آزاری (با رویکرد تنبیه بدنی) از دیدگاه شریعت
اسلامی...

مفهوم کودک‌آزاری، تنبیه بدنی و پیامدهای آن

منع کودک‌آزاری و تنبیه بدنی کودک از دیدگاه بین‌المللی

ممنوعیت کودک‌آزاری از دیدگاه شریعت اسلامی

تنبیه بدنی از دیدگاه فقه اسلامی

تنبیه بدنی در مقررات داخلی

فقه و حقوق - ۵

عدالت و حقوق

به کوشش حسنعلی یابی

نام کتاب: عدالت و حقوق
به کوشش: حسینعلی بای
ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

عدالت، واژه‌ی مقدسی است که همه‌ی ادیان درصدد تحقق آن بوده‌اند. قرآن کریم نیز هدف از ارسال رسل و انزال کتب آسمانی را اقامه‌ی قسط و عدل در جامعه می‌داند.

مجموعه‌ی حاضر، نتیجه‌ی تلاش علمی محققانی در گروه فقه و حقوق پژوهشکده‌ی نظام‌های اسلامی است که به مباحث مختلفی در حوزه‌ی عدالت می‌پردازد و به کوشش جناب آقای حسینعلی بای، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، گردآوری و تنظیم شده است. این کتاب شامل هفت مقاله است که قبلاً در مجلات علمی چاپ شده بوده‌اند و با سازماندهی دوباره و یکسان‌سازی ساختار آن‌ها و تکمیل برخی کتابنامه‌ها، در قالب کتاب تنظیم شده است.

نخستین نوشته‌ی این مجموعه، مختصر نگاشته‌ای است با نام «اجرای

عدالت، احساس عدالت» که علاوه بر ضرورت اجرای عدالت به این مسئله تأکید می‌کند که اجرای عدالت باید به گونه‌ای باشد که مردم با تمام وجود آن را لمس و احساس نمایند؛ در این صورت است که آثار متوقع از اجرای عدالت، بروز و ظهور خواهد یافت.

دومین مقاله‌ی این مجموعه با عنوان «عدالت و حقوق» پس از بیان مفهوم عدالت در اندیشه‌ی امام علی علیه السلام به آثار عدل و ظلم در جامعه پرداخته، با رویکردی به حکومت علوی، عدالت را مبنا و اساس قانون برمی‌شمارد.

سومین مقاله با نام «حق و عدالت در اندیشه‌ی استاد مطهری» پس از تعریف حق و ارتباط آن با تکلیف، موضوعاتی چون «مبنای حقوق طبیعی»، «حقوق بشر»، «رابطه‌ی قانون با اخلاق»، «نقش عدالت در حقوق اسلامی»، «تقسیمات عدالت» و «ارزش برتر بودن عدالت» در کلام شهید مطهری قدس سره را بررسی کرده است.

«نسبت میان عدالت و حقوق بشر» عنوان مقاله چهارم است. به اعتقاد مؤلف، حقوق باید بر پایه‌ی عدالت استوار باشد؛ همچنان که حق به معنای سلطه و امتیازی که شخص از آن برخوردار است با عدالت نسبت وثیقی دارد؛ به گونه‌ای که می‌توان حقوق بشر را مبنای اولیه و اساس عدالت دانست. در نظر مؤلف، عدالت مفهومی برون‌دینی دارد که حتی پیش از پیدایش فکر قانون، ظهور داشته و آرمان بشریت بوده است.

عنوان مقاله پنجم «اصل فردی کردن مجازات‌ها؛ تبعیضی فاحش یا عدالتی عادلانه‌تر» است. مؤلف پس از بررسی تأثیر مفهوم عدالت بر الگوی

تعیین مجازات‌ها، به تبیین جایگاه اصل فردی‌کردن مجازات‌ها در حقوق کیفری ایران پرداخته است.

مقاله‌ی بعدی با عنوان «استقلال بازپرس در انجام تحقیقات مقدماتی و تأثیر آن در تحقق دادرسی عادلانه» به بررسی استقلال مقام تحقیق (بازپرس) از مقام تعقیب (دادستان) و نقش این استقلال در نیل به دادرسی عادلانه می‌پردازد. در این نوشته تأکید می‌کند که وحدت مقام تعقیب و تحقیق و اعطای اختیارات به شخص واحد، باعث تضییع حقوق دفاعی متهم می‌شود.

آخرین مقاله‌ی این مجموعه با نام «راهکارهای تأمین عدالت» در صدد بررسی راهکارهای تأمین و اجرای عدالت در نظام امامت عدل است و در این ارتباط، نقش قانون صحیح، قانون‌گرایی، اخلاق، شایسته‌سالاری، نظارت اجتماعی، ساده‌زیستی کارگران نظام اسلامی و پیوند بین حکومت و ملت در تأمین عدالت مورد بررسی قرار گرفته است.

در پایان هر مقاله نیز، منابع آن ذکر شده و در انتهای کتاب فهرست آیات و روایات و نمایه آمده است.

فهرست مطالب

اجرای عدالت، احساس عدالت

عدالت و حقوق

مفهوم عدالت در اندیشه‌ی امام علی (علیه السلام)

آثار عدل و ظلم

حکومت، بستری برای تحقق عدالت

انصاف و عدالت، سرلوحه‌ی برنامه‌ی حکومت

امام علی (علیه السلام) و عدالت قضایی

امام علی (علیه السلام) و استقلال قضایی

عدالت، فلسفه‌ی اجتماعی

حق و عدالت در اندیشه‌ی استاد مطهری

تعریف حق

رابطه‌ی حق و تکلیف

حقوق طبیعی

مبنای حقوق طبیعی

حقوق بشر

رابطه‌ی قانون با اخلاق

تقدم حق جامعه بر فرد

عدل

نقش اصل عدل در حقوق اسلامی

تعریف عدالت

تقسیمات عدل

تفسیر عدل

مطلق بودن عدالت

عدالت، ارزش برتر

نسبت میان عدالت و حقوق بشر

تعریف حقوق

عدالت؛ مبنای حقوق

مراد از حقوق بشر (rights Human)

حقوق خصوصی

تعریف عدالت

نسبت عدالت و حقوق بشر

دین، عدالت و حقوق بشر

عدالت: مهم‌ترین قید آزادی

اصل فردی کردن مجازات‌ها؛ تبعیضی فاحش یا عدالتی عادلانه‌تر؟

تأثیر مفهوم عدالت بر الگوی تعیین مجازات

جایگاه اصل فردی کردن مجازات‌ها در حقوق کیفری ایران

استقلال بازپرس در انجام تحقیقات مقدماتی و تأثیر آن در تحقق

دادرسی عادلانه

دادرسی عادلانه (trial fair)

استقلال بازپرس

راهکارهای تأمین عدالت

تعریف عدالت

قانون صحیح

قانون‌گرایی

اخلاق

شایسته‌سالاری

نظارت اجتماعی

پیوند استوار حکومت و ملت
زی مردمی داشتن کارگزاران نظام

محسن برهانی

نام کتاب: اخلاق و حقوق کیفری

نویسنده: محسن برهانی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

در میان مباحث مطرح در فلسفه، بی‌شک، بحث برانگیزترین موضوع «رابطه‌ی میان اخلاق و حقوق» است؛ این دغدغه بخش عمده‌ای از مباحث فلسفه‌ی حقوق را به خود اختصاص داده است و اتخاذ هر رویکردی در اخلاق به عنوان یکی از زیربناهای دانش حقوق، آثار و استلزامات گسترده‌ای در حقوق خواهد داشت. مسئله‌ی اصلی در این کتاب، بررسی تأثیرگذاری اخلاق بر حقوق است که در سه فصل تنظیم شده است. هرفصل دارای چند مبحث کلی و چند گفتار است.

در فصل اول «مبانی و مفاهیم نظری موضوع» بررسی شده است. حقوق، حقوق موضوعه و حقوق کیفری، فلسفه و فیلسوف حقوق، اخلاق و نظریه‌های اخلاقی، تعامل اخلاق و حقوق، افکار ارتباط میان اخلاق و حقوق، چرایی تأثیرگذاری اخلاق بر حقوق و تعامل اخلاق و فقه از جمله

مباحث مهم مطرح در این فصل است. مؤلف، در این فصل با محوریت سه نظریه‌ی اخلاقی «فضیلت‌گرایی»، «فایده‌گرایی» و «وظیفه‌گرایی» که در حال حاضر توانسته‌اند فضای علمی و نظری اخلاق را به شدت تحت تأثیر قرار دهند، به واکاوی تأثیرگذاری اخلاق بر حقوق پرداخته است.

فصل دوم «تأثیر غیرمستقیم نظریه‌های اخلاقی بر حقوق کیفری» نام دارد. منظور از تأثیر غیرمستقیم، این است که اخلاق، کلیت حقوق را تحت تأثیر قرار می‌دهد و با این تأثیرگذاری، پاسخ‌هایی برای همه‌ی زیرشاخه‌های این علم از جمله حقوق کیفری، به ارمغان می‌آورد. مؤلف این فصل را با بررسی «مفهوم قانون» و «چرایی تبعیت از قانون» دنبال کرده است. در تبیین مفهوم قانون ابتدا دو رویکرد عمده به موضوع ماهیت قانون را مورد شناسایی قرار داده است؛ از جمله: نظریه‌ی اثبات‌گرایی حقوقی و نظریه‌ی حقوق طبیعی، سپس نظریه‌های اخلاقی سه‌گانه را با موضوع ماهیت قانون، تطبیق داده است و مفهومی هم از دیدگاه حقوق ایران برای قانون ارائه کرده است. در مبحث چرایی تبعیت از قانون هم توجیهات اخلاقی برای این مسئله مطرح کرده که عبارت‌اند از: توجیه‌های عاطفی، وفای به عهد، انصاف و ... در ادامه، نظریه‌های اخلاقی را با این مطلب تطبیق داده و نتیجه گرفته که در میان همه‌ی نظریه‌های اخلاقی مورد بحث، رویکرد فایده‌گرایانه دارای موضعی شفاف و روشن در این موضوع است. فصل سوم به «تأثیر مستقیم نظریه‌های اخلاقی بر حقوق کیفری» اختصاص دارد. مراد از تأثیر مستقیم، تأثیری است که در آن، خود حقوق کیفری مستقیماً با نظریه‌های اخلاقی درگیر می‌شود و در تعامل با آن، به نتایجی دست می‌یابد. در این فصل، موضوعات «جرم‌انگاری» و «مسئولیت کیفری»

و «مجازات» که پذیرای این تأثیرگذاری هستند، بررسی شده‌اند. مجازات مجرمان، بیانگر آشکارترین شکل اعمال قدرت دولت بر قلمرو تحت حاکمیت خود است؛ لذا نظریه‌پردازان حقوقی معتقدند دولت‌ها باید در این امر هم از حاکمیت قانون پیروی کنند. علاوه بر این، اندیشه‌ی کیفری بشر پس از تکامل نسبی، دریافتی که باید علاوه بر شکل خارجی رفتار، به شخص مرتکب نیز توجه شود و این شرایط، مقدمه و پیش‌شرط تحمیل کیفر به حساب آید؛ لذا به این بحث پرداخته و نظریه‌های اخلاقی را با مسئولیت کیفری تطبیق داده و در حقوق داخلی به این مسأله توجه کرده است. مؤلف، در این فصل، دو رویکرد اصلی نسبت به اهداف مجازات در حقوق کیفری بیان نموده که عبارت است از: رویکرد نتیجه‌گرایانه و رویکرد مکافات‌گرایانه و هر دو رویکرد هم مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

فهرست مطالب

فصل اول: مبانی و مفاهیم نظری موضوع

مبحث اول: حقوق، حقوق موضوعه و حقوق کیفری

مبحث دوم: فلسفه و فیلسوف حقوق

مبحث سوم: اخلاق و نظریه‌های اخلاقی

گفتار اول: اخلاق و معانی آن

گفتار دوم: پژوهش‌های اخلاقی و نظریه‌ی اخلاقی

گفتار سوم: شناخت‌گرایی و ناشناخت‌گرایی

گفتار چهارم: نظریه‌های اخلاقی رایج

الف. فضیلت‌گرایی

ب. سودگرایی

ج. وظیفه‌گرایی

مبحث چهارم: تعامل اخلاق و حقوق

گفتار اول: تفاوت‌ها

گفتار دوم: روابط

گفتار سوم: کارکردها

مبحث پنجم: انکار ارتباط میان اخلاق و حقوق

مبحث ششم: چرایی تأثیرگذاری اخلاق بر حقوق

گفتار اول: اعتقادهای فطری مبنای مشترک اخلاق و حقوق

گفتار دوم: احکام عقلی مبنای مشترک اخلاق و حقوق

مبحث هفتم: تعامل اخلاق و فقه

فصل دوم: تأثیر غیرمستقیم نظریه‌های اخلاقی بر حقوق کیفری

مبحث اول: مفهوم قانون

گفتار اول: اثبات‌گرایی حقوقی

گفتار دوم: حقوق طبیعی

گفتار سوم: نظریه‌های اخلاقی و مفهوم قانون

گفتار چهارم: مفهوم قانون از دیدگاه حقوق ایران

مبحث دوم: چرایی تبعیت از قانون

گفتار اول: توجیه‌های اخلاقی تبعیت از قانون

گفتار دوم: نظریه‌های اخلاقی و چرایی تبعیت از قانون

گفتار سوم: حقوق داخلی و چرایی تبعیت از قانون

فصل سوم: تأثیر مستقیم نظریه‌های اخلاقی بر حقوق کیفری

مبحث اول: جرم‌انگاری

گفتار اول: مبانی سه‌گانه‌ی جرم‌انگاری

گفتار دوم: دولین و هارت

گفتار سوم: نظریه‌های اخلاقی و جرم‌انگاری

گفتار چهارم: حقوق داخلی و جرم‌انگاری

مبحث دوم: مسئولیت کیفری

گفتار اول: مسئولیت اخلاقی

گفتار دوم: مسئولیت از نگاه حقوق کیفری

گفتار سوم: نظریه‌های اخلاقی و مسئولیت کیفری

گفتار چهارم: حقوق داخلی و مسئولیت کیفری

مبحث سوم: مجازات

گفتار اول: رویکرد نتیجه‌گرایانه

گفتار دوم: رویکرد مکافات‌گرایانه

گفتار سوم: حقوق داخلی و توجیه مجازات

نتیجه

نظام حقوق زن - جلد ۲

کمیسیون ملی
حقوق زنان و کودکان

پایگاه ملی
حقوق زنان و کودکان

حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زن

محمود

حکمت‌نیا

فقه و حقوق - ۳۱

نام کتاب: حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زن

نویسنده: محمود حکمت‌نیا

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زنان به عنوان مهم‌ترین بخش نظام حقوق زن، ارتباط وثیقی با شخصیت زن داشته و از جمله موضوعات پرچالش و بحث‌برانگیز است. این کتاب بر آن است با تحفّظ بر مبانی و مرزهای معرفتی اسلام، به ساختار و مصادیق حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زن بپردازد.

کتاب پیش رو، در چهار بخش تنظیم شده است.

بخش اول، به حقوق و مسئولیت‌های فردی زن اختصاص دارد و دارای دو فصل است. فصل اول، ابعاد حق حیات طیب را طی چند گفتار شامل حق حیات، حقوق مرتبط با حق حیات، حق نسل آینده و مسئولیت نسل حاضر نسبت به آن، اختیار و آزادی زن نسبت به بدن خود و حق بر سلامت و رابطه‌ی آن با حیات طیب، بررسی کرده است. در گفتار اول از فصل دوم، حق دین و دین‌داری بررسی و ابعاد آن تعیین شده است؛ مانند

حق دینداری، حق اطلاع یافتن از معارف دینی، حق ادای فرایض دینی و عبادی و... گفتار دوم این فصل نیز به مسئولیت نسبت به دین و دین‌داری اختصاص دارد و به مسائلی همچون وظیفه‌ی شخصی در حفظ دین خود، وظیفه‌ی دیگران در توهین نکردن به مقدسات دینی و... اشاره می‌کند.

بخش دوم با عنوان «حقوق و آزادی و مسئولیت‌های سیاسی زنان» سه فصل دارد. در فصل اول، مفاهیم حقوق سیاسی، آزادی سیاسی، عمل سیاسی، مشارکت سیاسی و نقش سیاسی تبیین شده است. فصل دوم به معرفی نهادهای سیاسی دارای مشروعیت مانند شورا، بیعت، نصیحت پیشوایان و امر به معروف و نهی از منکر پرداخته است. فصل سوم، با عنوان «افعال و مناصب سیاسی و قضایی» دو گفتار دارد که در آن، مفهوم فعل سیاسی روشن می‌شود و مناصب سیاسی و قضایی جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بخش سوم، در چهار فصل به حقوق فرهنگی پرداخته است. فصل اول به حق برخورداری از دانش، فناوری و نتایج آن اختصاص دارد. فصل دوم، حقوق زن در حوزه‌ی هنر را در دو گفتار با عناوین چیستی هنر و موضوع‌شناسی فقهی - حقوقی هنر بررسی می‌کند. فصل سوم ذیل این عناوین، به حقوق ورزشی و تفریحی زن پرداخته است: موضوع‌شناسی ورزشی و تفریحی زن، ابعاد حقوقی آن مثل ماهیت حق ورزشی، ورزش از نظر فعل دولت و حق تماشاگری ورزش. فصل چهارم هم حق پوشش و مسئولیت‌ها نسبت به آن را مطرح کرده و در سه گفتار، اصول حقوقی ناظر بر حجاب، موضوع‌شناسی فقهی حقوقی و حکم‌شناسی پوشش را بحث کرده است.

بخش چهارم با عنوان حقوق و مسئولیت‌های مالی و اقتصادی، شامل چهار فصل است. در فصل اول، اصول کلی حاکم بر حقوق اقتصادی مانند مالکیت خصوصی، احترام اموال و... بررسی شده است. در فصل دوم، قواعد حاکم بر روابط مالی و اقتصادی، آمده است. تحصیل اموال و احترام اموال، عنوان دو گفتار این فصل است. در بحث تحصیل اموال، اسباب تملک مورد بررسی قرار گرفته و در بحث احترام اموال هم قواعد مهم حاکم بر اموال مانند قاعده‌ی علی‌الد، اتلاف، تسبیب، قاعده‌ی لاضرر، دفاع مشروع و... معرفی شده است. فصل سوم به حقوق مالی و اقتصادی زن اشاره دارد؛ از جمله: حق بهره‌مندی از مواهب طبیعی، حق مصونیت از مسئولیت به عنوان عاقله، حق برخورداری از فرصت برای حق انتفاع از مشترکات عمومی، حق مالک شده به سبب ارث و... فصل چهارم به مسئولیت‌های مالی و اقتصادی زن پرداخته است از جمله مسئولیت‌های ناشی از اراده و قرارداد، مسئولیت‌های مالی-عبادی و...

فهرست مطالب

بخش اول: حقوق و مسئولیت‌های فردی زن

فصل اول: حق حیات طیب

گفتار اول: حق حیات

گفتار دوم: حقوق مرتبط با حق حیات

گفتار سوم: حق نسل آینده و مسئولیت نسل حاضر نسبت به آن

گفتار چهارم: اختیار و آزادی زن نسبت به بدن خود

گفتار پنجم: حق بر سلامت و رابطه‌ی آن با حیات طیب

فصل دوم: حق و مسئولیت نسبت به دین و دینداری

گفتار اول: حق دین و دینداری

گفتار دوم: مسئولیت نسبت به دین و دینداری

بخش دوم: حقوق و آزادی و مسئولیت‌های سیاسی زنان

فصل اول: مفاهیم

گفتار اول: حقوق سیاسی

گفتار دوم: آزادی سیاسی

گفتار سوم: عمل سیاسی

گفتار چهارم: مشارکت سیاسی

گفتار پنجم: نقش سیاسی

فصل دوم: نهادهای سیاسی

گفتار اول: شورا

گفتار دوم: بیعت

گفتار سوم: نصیحت پیشوایان

گفتار چهارم: امر به معروف و نهی از منکر (نظارت همگانی)

فصل سوم: افعال و مناصب سیاسی و قضایی

گفتار اول: فعل سیاسی

گفتار دوم: مناصب سیاسی و قضایی

بخش سوم: حقوق فرهنگی

فصل اول: حق برخورداری از دانش و فناوری و نتایج آن

گفتار اول: واژه‌شناسی علم و فناوری

گفتار دوم: ابعاد علم و فناوری

گفتار سوم: مفهوم حق نسبت به علم و فناوری

فصل دوم: حقوق زن در حوزه هنر

گفتار اول: چیستی هنر

گفتار دوم: موضوع‌شناسی فقهی و حقوقی هنر

فصل سوم: حقوق ورزشی و تفریحی

گفتار اول: موضوع‌شناسی حقوق ورزشی و تفریحی زن

گفتار دوم: ابعاد حقوقی

فصل چهارم: حق پوشش و مسئولیت‌ها نسبت به آن

گفتار اول: اصول حقوقی ناظر به حجاب

گفتار دوم: موضوع‌شناسی فقهی - حقوقی

گفتار سوم: حکم‌شناسی پوشش

بخش چهارم: حقوق و مسئولیت‌های مالی و اقتصادی

فصل اول: اصول کلی حاکم بر حقوق اقتصادی

گفتار اول: مالکیت خصوصی

گفتار دوم: احترام اموال

گفتار سوم: آزادی در حوزه‌ی اقتصاد

گفتار چهارم: اصل استقلال مالی

گفتار پنجم: اصل حمایت

فصل دوم: قواعد حاکم بر روابط مالی و اقتصادی

گفتار اول: تحصیل اموال

گفتار دوم: احترام اموال

فصل سوم: حقوق مالی و اقتصادی زن

گفتار اول: حق بهره‌مندی از مواهب طبیعی

گفتار دوم: حق مصونیت از مسئولیت به عنوان عاقله

گفتار سوم: حق برخورداری از فرصت برابر

گفتار چهارم: حق انتفاع از مشترکات عمومی

گفتار پنجم: حق مالک‌شدن به سبب ارث

گفتار ششم: حق بهره‌مندی از اطلاعات و مهارت‌ها

گفتار هفتم: حق بهره‌مندی از شرایط و امکانات کار

گفتار هشتم: حق بهره‌مندی از مصونیت کار اجباری، خطرناک،

سخت و زیان‌آور در محیط کار

فصل چهارم: مسئولیت‌های مالی و اقتصادی زن

گفتار اول: مسئولیت‌های ناشی از اراده و قرارداد

گفتار دوم: مسئولیت‌های مالی - عبادی

گفتار سوم: مسئولیت نسبت به محیط زیست

گفتار چهارم: مسئولیت‌های ناشی از تخلفات اخلاقی و حقوقی

گفتار پنجم: مسئولیت‌های مالی اشخاص در وضعیت اضطراری

چابدار

حقوق بشر و حقوق بشر دوستانہ

ناصر
قربان نیا

فقہ و حقوق - ۲۳

نام کتاب: حقوق بشر و حقوق بشردوستانه

نویسنده: ناصر قربان‌نیا

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

حقوق بشر و حقوق بشردوستانه دو شاخه‌ی پراهمیت حقوق به شمار می‌روند. هر دو نظام به موازات هم، اکنون دوره‌ای از اهمیت بی‌سابقه و توسعه‌ی سریع را تجربه می‌کنند. اهمیت روزافزون این دو شاخه از حقوق، آن‌ها را در مرکز توجه بین‌المللی قرار داده است. رعایت حقوق بشر، به مثابه یک ضرورت، کمتر مورد خدشه و انتقاد است. مهم آن است که بتوانیم آن را بازشناسیم و در توسعه و تضمین آن بکوشیم.

در این کتاب، محقق محترم، کوشیده است ضمن تبیین مبانی نظری، ماهیت، هدف، چارچوب مجازی و ضمانت اجرای حقوق بشر و حق‌های مندرج در قواعد بشردوستانه، این امر را مبرهن سازد که دو نظام حقوق بشر و حقوق بشردوستانه، دارای وجوه مشترک بسیاری هستند؛ اما نه

می‌توان آن دو را یکی پنداشت و نه می‌توان یکی را جزء دیگری دانست، بلکه این دو نظام مکمل یکدیگر هستند.

کتاب پیش‌روی، سه بخش دارد که البته قبل از شروع مباحث اصلی، مؤلف، در ضمن یک مقدمه تحلیلی، دو مبحث را ارائه کرده است. در مبحث اول، درباره‌ی پژوهش سخن گفته و در مبحث دوم، به واژه‌شناسی و تحلیل مفاهیم پرداخته است. تحلیل مفاهیم حقوق، حقوق بشر، حقوق بشردوستانه، مفهوم حق، ماهیت حق، ملازمه‌ی حق و تکلیف و سلسله‌مراتب میان حق‌ها، از جمله مباحث مطرح در این قسمت کتاب است.

بخش اول کتاب با عنوان «در جستجوی مبنا و هدف مشترک» سه فصل دارد. فصل اول، کرامت شخص انسان به مثابه مبناي حقوق بشر و بشردوستانه، بررسی شده است. کانت و کرامت انسانی، توجه به کرامت انسانی در ادیان الهی و ادبیات عرفانی، آثار آشکار اعتقاد به کرامت انسان در اسناد حقوق بشر و بشردوستانه، باور به کرامت انسان؛ زمینه‌ی وفاق بین فرهنگی و توجه به کرامت انسان در رویه‌ی قضایی بین‌المللی، عناوین پنج‌گفتار این فصل است. در فصل دوم این بخش هم، به حقوق طبیعی و توجیه اخلاقی حقوق بشر، پرداخته شده است. عنوان فصل سوم نیز «حمایت از انسان و انسانیت پایه‌ی نهایی تعهد در نظام بین‌المللی حقوق بشر و بشردوستانه» است. در این فصل، مهم‌ترین اصول حمایتی حاکم بر حقوق بشردوستانه مانند نهی از پیگیری اهداف و شیوه‌های غیرانسانی، اصل تمایز و ... بیان و به آموزه‌های انسان‌دوستانه اشاره شده و در مبحثی هم حمایت از انسان به عنوان اصلی راهنما در دو نظام دانسته شده است.

بخش دوم کتاب «ماهیت و چارچوب‌های هنجاری دو نظام» را در سه فصل بررسی کرده است. فصل اول به ماهیت تعهدات حقوق بشری و بشردوستانه و فصل دوم به چارچوب‌های هنجاری دو نظام در حوزه‌ی حقوق و حوزه‌ی تعهدات پرداخته است. فصل سوم نیز به پیوند متقابل دو نظام اختصاص دارد.

عنوان بخش سوم «ضمانت اجرا در نظام بین‌الملل حقوق بشر و بشردوستانه» است. این بخش سه فصل دارد. در فصل اول مؤلف، مسئولیت کیفری فردی را به عنوان نقطه‌ی تمایز دو نظام و وسیله‌ای برای تضمین اجرای قواعد دانسته و در نظام بین‌الملل حقوق بشر نیز آن را بررسی کرده است. فصل دوم «تعهد تضمین و مداخله‌ی بشردوستانه» نام دارد. ابتدا مؤلف، معنای تعهد متعارف و غیرمتعارف را ارائه و سپس به ماهیت تعهد و راه‌های تضمین اشاره کرده است. فصل سوم به بررسی نهادهای نظارتی قضایی و شبه‌قضایی پرداخته است. در این فصل، نخست از امکان دادخواهی شخصی افراد نزد حاکم و نهادهای بین‌المللی مرتبط با حقوق بشر و بشردوستانه سخن گفته شده است. از جمله ارگان‌های رسیدگی قضایی، نهادهای نظارتی مثل کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ، کمیسیون حقوق بشر، نهادهای ناشی از معاهده و کمیسیون حقیقت‌یاب است.

از ویژگی‌های این اثر، ذکر کتابنامه‌ی فارسی، عربی، لاتین و فهرست آیات و روایات و نمایه طبق حروف الفبا، در پایان کتاب است.

فهرست مطالب

مبحث اول: درباره‌ی پژوهش

مبحث دوم: واژه‌شناسی و تحلیل مفاهیم

گفتار اول: حقوق، حقوق بشر و حقوق بشردوستانه

گفتار دوم: مفهوم حق

گفتار سوم: ماهیت حق

گفتار چهارم: ملازمه‌ی حق و تکلیف

گفتار پنجم: سلسله مراتب میان حق‌ها

بخش اول: در جستجوی مبنا و هدف مشترک

فصل اول: کرامت شخص انسان به مثابه مبناى حقوق بشر و

بشردوستانه

گفتار اول: کانت و کرامت انسانی

گفتار دوم: توجه به کرامت انسانی در ادیان الهی و ادبیات عرفانی

گفتار سوم: آثار آشکار اعتقاد به کرامت انسان در اسناد حقوق بشر

و بشردوستانه

گفتار چهارم: باور به کرامت انسان؛ زمینه‌ی وفاق بین فرهنگی

گفتار پنجم: توجه به کرامت انسان در رویه‌ی قضایی بین‌المللی

فصل دوم: حقوق طبیعی و توجیه اخلاقی حقوق بشر

گفتار اول: حقوق طبیعی

گفتار دوم: توجیه اخلاقی حقوق بشر

فصل سوم: حمایت از انسان و انسانیت پایه‌ی نهایی تعهد در نظام

بین‌الملل حقوق بشر و بشردوستانه

گفتار اول: طرح بحث

گفتار دوم: مهم‌ترین اصول حمایتی حاکم بر حقوق بشردوستانه

گفتار سوم: نگاهی به آموزه‌های انسان‌دوستانه‌ی اسلامی

گفتار چهارم: رفتار انسانی و رفتار غیر انسانی

گفتار پنجم: حمایت از انسان به عنوان اصلی راهنما در دو نظام

بخش دوم: ماهیت، چارچوب هنجاری و پیوند متقابل دو نظام

فصل اول: ماهیت یکسان تعهدات حقوق بشری و بشردوستانه

گفتار اول: طرح بحث

گفتار دوم: اصل تقابل

گفتار سوم: ویژگی ارگامنس تعهدات مربوط به حقوق بشر و

بشردوستانه

فصل دوم: چارچوب‌های هنجاری دو نظام

گفتار اول: در حوزه‌ی حقوق / حق‌ها

گفتار دوم: در حوزه‌ی تعهدات

فصل سوم: پیوند متقابل دو نظام

گفتار اول: تعامل دو سویی حقوق بشر و بشردوستانه

گفتار دوم: قابلیت اعمال هم‌زمان دو نظام

گفتار سوم: تعلیق؛ نقطه‌ی مهم تلاقی حقوق بشر و بشردوستانه

بخش سوم: ضمانت اجرا در نظام بین‌الملل حقوق بشر و بشردوستانه

فصل اول: مسئولیت کیفری فردی

گفتار اول: مسئولیت کیفری فردی؛ نقطه‌ی تمایز دو نظام

گفتار دوم: اهمیت مسئولیت کیفری فردی برای تضمین اجرای

قواعد

گفتار سوم: مسئولیت کیفری فردی در چارچوب حقوق

بشردوستانه

گفتار چهارم: مسئولیت کیفری فردی در نظام بین‌الملل حقوق بشر

گفتار پنجم: تعهد به تعقیب و محاکمه / صلاحیت جهانی

گفتار ششم: مصونیت، عفو، مرور زمان و بی‌کیفری

فصل دوم: تعهد تضمین و مداخله‌ی بشردوستانه

گفتار اول: تعهد دولت‌ها در تضمین رعایت حقوق بشردوستانه و

حقوق بشر

گفتار دوم: مداخله‌ی بشردوستانه

فصل سوم: نهادهای نظارتی قضایی و شبه‌قضایی

گفتار اول: حق بر جبران

گفتار دوم: ارگان‌های رسیدگی قضایی

گفتار سوم: پیگیری‌های شبه‌قضایی یا نهادهای نظارتی

گفتار چهارم: ارتباط میان نهادهای نظارتی دو نظام

چاپ بیست و هشتم
شمارگان تا کنون، ۴۴۵۵ نس

مبانی حقوق بشر

از دیدگاه اسلام و دیگر مکاتب

سیدعلی میرموسوی
سیدصادق حقیقت

فقه و حقوق - ۲

نام کتاب: مبانی حقوق بشر از دیدگاه اسلام و دیگر مکاتب
نویسنده: سیدعلی میرموسوی و سید صادق حقیقت
ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

توجه به حقوق بشر، ریشه در تاریخ دارد و متفکران بسیاری در آن اندیشیده‌اند، اما آنچه امروز به عنوان حقوق بشر با گستره‌ی جهانی شناخته می‌شود، حقوق و آزادی‌هایی است که عمدتاً در «اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر» از آن‌ها یاد شده است.

کتاب حاضر با نام «مبانی حقوق بشر از دیدگاه اسلام و دیگر مکاتب» چهار بخش دارد و درصدد است دومین چالش فراروی نظام حقوق بشر را بررسی و نقد کند. به این ترتیب که مبانی آن را یافته، با مبانی اسلام، مسیحیت، یهودیت، آیین زردشت، ادیان خاور دور و مبانی برخی مکاتب فکری همچون محافظه‌کاری، رمانتیسم و مارکسیسم، مقایسه و ارزیابی کند. بخش اول به «حقوق بشر از گذشته تا کنون» اختصاص یافته است و دارای سه فصل است. در فصل اول، تحولات فکری غرب در دوران یونان

باستان، عصر مسیحیت، قرون وسطی و دوران جدید، بررسی و به سیر تحوّل فکری و اختلافات این دوران‌ها اشاره شده است. فصل دوم به حقوق بشر، بر اساس مواد موجود در اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر و میثاق‌های مربوط به آن اختصاص یافته و اسناد مربوط به آن را بررسی کرده است. فصل سوم، درباره‌ی میزان آمریت حقوق بشر در عرصه‌ی جهانی و حقوق بین‌الملل است. همچنین التزامی که از باب عضویت در مجامع جهانی و امضای اساسنامه‌ی سازمان ملل، بر عهده‌ی دولت‌ها مقرر گردیده، تبیین شده است.

عنوان بخش دوم کتاب با عنوان اصول و مبانی نظری حقوق بشر در اسلام و غرب مشتمل بر دو فصل است: فصل اول، بنیادهای نظری حقوق بشر در دوران مدرن را بررسی کرده است. خردباوری، فردگرایی، حقوق طبیعی و قراردادگرایی از جمله نظریات مورد بحث است. در فصل دوم، به مبانی نظری حقوق بشر غرب از دیدگاه اسلام، پرداخته است. در این فصل به مباحثی همچون کلیات و مفاهیم، دین و شناخت انسان، مبانی و اصول انسان‌شناسی دینی و خاستگاه و منابع حقوق بشر در اسلام اشاره شده است. از دیدگاه اسلام، انسان بر حسب فطرت الهی، خدامحور است. از این‌رو، هم دارای حقوق فطری و هم دارای مسئولیت‌های فطری است و همین مسئولیت‌های فطری است که بنیادهای حقوقی فطری وی را مقید و محدود ساخته است. منابع استنباط حقوق بشر در اسلام به طور کلی عبارت است از: قرآن، سنت و عقل و به منابع دیگر مثل اجماع، بنای عقلا؛ سیره‌ی متشرعه و عرف، تنها در سایه‌ی ادله‌ی نقلی و کشف از دیدگاه معصوم علیه السلام می‌توان استناد کرد.

بخش سوم کتاب به «سنجش حقوق بشر اومانیستی و تطبیق آن با منابع اسلامی» تعلق دارد. فصل اول به تطبیق و ارزیابی هستی‌شناسانه‌ی حقوق بشر مدرن اختصاص یافته و در فصل دوم مبانی ارزشی حقوق بشر مدرن، نقد شده است.

عنوان بخش چهارم «حقوق بشر از دیدگاه دیگر ادیان و مکاتب» است که در فصل اول، ادیان و حقوق بشر اومانیستی را بحث کرده است. دین یهود، مسیحیت، کیش زرتشت، ادیان خاور دور و مذاهب هند، ادیانی هستند که مورد بررسی قرار گرفته‌اند. مؤلف، به این نتیجه رسیده که هدف اصلی ادیان، سعادت و نجات انسان است و برای وصول به این سعادت و نجات، ادیان، محدودیت‌هایی را برای انسان در نظر گرفته‌اند که با برخی اصول و مواد حقوق اومانیستی سازگاری ندارد؛ از جمله اعتقاد بنیادین و مشترک همه‌ی ادیان به مبدأ برتر مافوق انسان، اعتقاد به معاد و

فصل دوم به «مکاتب فکری، سیاسی و حقوق بشر» پرداخته و از آن دسته مکاتبی سخن گفته که به نحوی مدرنیته و مبانی آن را زیر سؤال برده‌اند. طبق یک دسته‌بندی، اصول مدرنیته عبارت‌اند از: دنیاگرایی، فردگرایی، خردگرایی و اثبات‌گرایی. حقوق بشر جهانی، به عنوان محصول اندیشه‌ی دموکراسی لیبرال بر این اصول تکیه زده است.

فهرست مطالب

بخش اول: حقوق بشر از گذشته تا کنون

فصل اول: تاریخچه و سیر تحول حقوق بشر در غرب

نظام فکری یونان باستان و حقوق بشر

عصر مسیحیت و حقوق بشر

در آستانه‌ی عصر جدید

مدرنیته و حقوق بشر

جامعه‌ی ملل، سازمان ملل متحد

فصل دوم: حقوق بشر در اعلامیه و میثاقین

منشور ملل متحد و حقوق بشر

اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر

میثاق‌های بین‌المللی حقوق بشر

فصل سوم: آمریت و الزامات حقوق بشر در جهان کنونی

آمریت حقوق بشر در نظریات موجود

ابزارها و ضمانت‌های اجرایی اسناد حقوق بشر

موانع و مشکلات جهانی شدن حقوق بشر

بخش دوم: اصول و مبانی نظری حقوق بشر در اسلام و غرب

فصل اول: بنیادهای نظری حقوق بشر در دوران مدرن

خردباوری علمی

فردگرایی

حقوق طبیعی

قرارداد گرایی

فصل دوم: مبانی نظری حقوق بشر غرب از دیدگاه اسلام

کلیات و مفاهیم

دین و شناخت انسان

مبانی و اصول انسان‌شناسی دینی

خاستگاه و منابع حقوق بشر در اسلام

بخش سوم: سنجش حقوق بشر اومانیستی و تطبیق آن با منابع اسلامی

فصل اول: تطبیق و ارزیابی هستی‌شناسانه‌ی حقوق بشر مدرن

فردگرایی هستی‌شناختی

ارزیابی فردگرایی در پرتو تعالیم اسلام

فصل دوم: نقد مبانی ارزشی حقوق بشر مدرن

حقّ حیات و حدود آن در اسلام

آزادی و حدود آن در نظام حقوقی اسلام

برابری از نظر اسلام

حقّ مالکیت از نظر اسلام

بخش چهارم: حقوق بشر از دیدگاه دیگر ادیان و مکاتب

مروری بر واژه‌های «مدرن» و «مدرنیته»

مبانی و اصول مدرنیته

رابطه‌ی نقد مبانی مدرنیته و نقد حقوق بشر

دسته‌بندی نقّادان مدرنیته

تقسیم‌بندی مطالب براساس دسته‌بندی نقّادان مدرنیته

اشاره‌ی اصول فکری جریان سنّت‌گرایی دینی به‌عنوان یکی از

نقادان فرهنگ غربی

فصل اول: ادیان و حقوق بشر اومانیستی

دین یهود و حقوق بشر

مسیحیت و حقوق بشر

کیش زرتشت و حقوق بشر

ادیان خاور دور و حقوق بشر

مذاهب هند و حقوق بشر

فصل دوم: مکاتب فکری - سیاسی و حقوق بشر

محافظه‌کاری

رمانتیسیسم

مارکسیسم

فاشیسم

اگزیستانسیالیسم

تأویل‌گرایی

پُست مدرنیسم

جماعت‌گرایی

پڑھشکادہ ففہ و ففوف

رابطہ جرم و گناہ

سیدصادق سیدحسینی تاشی

نام کتاب: رابطه‌ی جرم و گناه

نویسنده: سیدصادق سید حسینی تاشی

ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی بر پایه‌ی اسلام و شرع و تأکید بر جریان تمام امور در چارچوب شریعت و پای‌بندی به احکام به عنوان مبنای عمل نظام اسلامی، ابهاماتی را در مورد رابطه‌ی احکام شرعی با قوانین به همراه داشته است. یک پرسش اصلی و اساسی این است که چه نسبتی میان فقه و حکومت وجود دارد، در حالی که حکومت و لازمه‌های آن نیز، خود از احکام شرعی اولیه‌اند؟ کتاب «جرم و گناه» که شامل سه بخش اصلی است، در صدد آن است که به این‌گونه پرسش‌ها در حد توان پاسخ دهد.

بخش اول کتاب با عنوان «تحلیل رابطه‌ی جرم و گناه» دارای هفت فصل است. فصل اول، نگاهی به مفهوم جرم و گناه و رابطه‌ی آن با احکام دارد. در فصل دوم، ماهیت جرم، تحلیل شده است. مؤلف پس از بیان

ویژگی‌های ماهوی جرم، سه محور اساسی رفتار مجرمانه را این‌گونه برشمرده است: نظم اجتماعی، امنیت، عفت عمومی. در فصل سوم، ماهیت گناه بررسی شده است. مؤلف در تعیین معیار گناهان، متذکر شده است که شناخت گناهان براساس تعریف الهی است و ارائه‌ی معیار در این زمینه از سوی انسان و عقل بشری ناممکن است. فصل چهارم به بیان اتحاد یا اجتماع ماهیت جرم و گناه پرداخته است و این‌گونه نتیجه گرفته که اتحاد دو ماهیت جرم و گناه به هر نحو، محال و ناممکن است ولی عقلاً اجتماع این دو در یک مورد و مصداق، ممکن است. فصل پنجم به بررسی امکان ترتب آثار جرم بر گناه، دسته‌بندی آثار فقهی و حقوقی جرم و گناه، ترتب متقابل آثار جرم و گناه بر یکدیگر و رابطه‌ی بین حیثیت حکومتی جرم و آثار حکومتی آن اختصاص یافته است. در فصل ششم، بحث در ترتب آثار گناه بر ماهیت جرم است و در همین فصل مؤلف دلایل عدم امکان ترتب آثار گناه بر جرم را بیان کرده است. فصل هفتم، به بیان اقتضای ذاتی جرم و گناه نسبت به آثار یکدیگر پرداخته است.

بخش دوم کتاب با عنوان «دو حیثیتی بودن احکام حکومتی» دارای چهار فصل است. در فصل اول پس از اشاره به مفهوم دو حیثیتی شدن احکام حکومتی در مرحله‌ی تکوین، بیان کرده که این مفهوم دو حیثیتی در چهار مرحله قابل تعریف است: مرحله‌ی جعل، مرحله‌ی اعلام، مرحله‌ی تطبیق و مرحله‌ی اجرا. در انتها هم به دو حیثیتی بودن موضوع در احکام حکومتی پرداخته است. در فصل دوم «امکان دو حیثیتی بودن احکام حکومتی» بررسی شده است. در فصل سوم، موانع و پیامدهای پذیرش دو حیثیتی بودن احکام حکومتی و در فصل چهارم هم دلایل دو حیثیتی

بودن احکام حکومتی بیان شده است. دلایل عمدتاً در سه محور مطرح شده است: تشابه ظاهری احکام، منشأ و مبانی تشکیل حکومت اسلامی، آیات و روایات.

بخش سوم کتاب با عنوان «دو حیثیتی بودن احکام شرع» شامل سه فصل است که به ترتیب در هر فصل بررسی مفهوم دو حیثیتی بودن احکام شرع، موانع دو حیثیتی بودن احکام شرع و ادله‌ی دو حیثیتی بودن احکام شرع، انجام شده است. مؤلف، دو حیثیتی بودن احکام شرع در مرحله‌ی اعلام، تطبیق و اجرا را به بحث گذاشته و سپس موانع دو حیثیتی احکام شرع را به این ترتیب بر شمرده: لغو بودن جرم و مجازات، گسترش عناوین مجرمانه به حوزه‌ی امور فردی و تحمیل احکام شرعی اسلام یا مذهبی خاص بر پیروان ادیان دیگر. در بحث از ادله‌ی دو حیثیتی بودن احکام شرع هم موضوعات زیر مطرح شده است: ولایت فقیه و اجرای احکام شرعی در جامعه‌ی اسلامی، قاعده‌ی ملازمه‌ی بین عقل و شرع و دو حیثیتی بودن احکام شرعی، حکومت مجری انحصاری احکام اجتماعی اسلام.

فهرست مطالب

بخش اول: تحلیل رابطه‌ی جرم و گناه

فصل اول: نگاهی به مفهوم جرم و گناه و رابطه‌ی آن با احکام

الف. تعریف جرم

ب. تعریف گناه

ج. حکم حکومتی

د. مشروعیت حکومت و ارتباط جرم و گناه

ه. حکم حکومتی و احکام قضایی

و. حکم شرعی

ز. دو حیثیتی بودن احکام

فصل دوم: تحلیل ماهیت جرم

فصل سوم: تحلیل ماهیت گناه

فصل چهارم: اتحاد یا اجتماع ماهیت جرم و گناه

فصل پنجم: ترتب آثار جرم بر ماهیت گناه

الف. بررسی امکان ترتب آثار جرم بر گناه

ب. دسته‌بندی آثار فقهی و حقوقی جرم و گناه

ج. ترتب متقابل آثار جرم و گناه بر یکدیگر

د. رابطه بین حیثیت حکومتی جرم و آثار حکومتی آن

فصل ششم: ترتب آثار گناه بر ماهیت جرم

الف. ترتب آثار گناه بر جرم

ب. دلایل عدم امکان ترتب آثار گناه بر جرم

فصل هفتم: اقتضای ذاتی جرم و گناه نسبت به آثار یکدیگر

الف. مفهوم اقتضای ذاتی

ب. امکان وجود اقتضای ذاتی در جرم و گناه نسبت به آثار یکدیگر

بخش دوم: دو حیثیتی بودن احکام حکومتی

فصل اول: مفهوم دو حیثیتی بودن احکام حکومتی

الف. دوحیثیتی شدن احکام حکومتی در مرحله‌ی تکوین (جعل، اعلام، تطبیق، اجرا)

ب. دوحیثیتی بودن موضوع در احکام حکومتی

فصل دوم: امکان دوحیثیتی بودن احکام حکومتی

الف. اصل کلی در خصوص دوحیثیتی بودن احکام حکومتی

دلیل اول: تفکیک بین ابعاد حکومتی و شرعی پیامبر ﷺ و

ائمه علیهم السلام

دلیل دوم: تفاوت قوانین حاکم بر ماهیت احکام...

ب. اصل تک حیثیتی بودن احکام حکومتی

دلیل اول: ناپایدار بودن احکام حکومتی و ثبات شریعت

دلیل دوم: اهداف تشریعی

دلیل سوم: زمینه‌های اجرایی احکام

دلیل چهارم: نقش مقتن در پیدایش احکام

فصل سوم: موانع و پیامدهای پذیرش دوحیثیتی بودن احکام حکومتی

الف. فقدان مفسده‌ی واقعی برای ترتب آثار اخروی

ب. حاکمیت قواعد تعارض و تضاحم بر موارد چالش احکام

حکومتی با احکام شرع

ج. نفی نهادهای فقهی در چالش با احکام حکومتی

د. پذیرش تأثیر ذهنیت عرفی و ویژگی‌های اجتماعی در شکل‌گیری

حیثیت‌های شرعی

فصل چهارم: دلایل دوحیثیتی بودن احکام حکومتی

الف. تشابه ظاهری احکام شرعی و حکومتی
ب. مبانی تشکیل حکومت اسلامی
رابطه‌ی مبانی عقلی و نقلی ولایت فقیه با جعل حیثیت شرعی برای
احکام حکومتی
ج. آیات و روایات

بخش سوم: دو حیثیتی بودن احکام شرع

فصل اول: مفهوم دو حیثیتی بودن احکام شرع

الف. دو حیثیتی بودن احکام شرع در مرحله‌ی اعلام
ب. دو حیثیتی بودن احکام شرعی در مرحله‌ی تطبیق
ج. دو حیثیتی بودن احکام شرعی در مرحله‌ی اجرا

فصل دوم: موانع دو حیثیتی بودن احکام شرع

الف. لغو بودن اصل قانونی بودن جرم و مجازات
ب. گسترش عناوین مجرمانه به حوزه‌ی امور فردی
ج. تحمیل احکام شرعی اسلام یا مذهبی خاص بر پیروان ادیان
دیگر

فصل سوم: ادله‌ی دو حیثیتی بودن احکام شرع

الف. ولایت فقیه و اجرای احکام شرعی در جامعه‌ی اسلامی
ب. قاعده‌ی ملازمه بین عقل و شرع و دو حیثیتی بودن احکام
شرعی
ج. حکومت مجری انحصاری احکام اجتماعی اسلام

اسلام و غرب

• حقوق زن • آزادی
• غرب شناسی • حقوق بشر

مجله تخصصی پژوهش
ادبیات و فلسفه و هنر و اندیشه های علمی

نام کتاب: اسلام و غرب (سخنرانی‌ها و مقالات ارائه شده در سلسله

همایش‌ها و نشست‌های غرب‌شناسی)

معاونت پژوهش، اداره همایش‌ها و نشست‌های علمی

ناشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ره

کتاب حاضر، پژوهشی است در قلمرو غرب‌شناسی، با تلاش پژوهشگران
ارجمند در حوزه‌ی علوم اسلامی و غرب که با هدف ارائه و بررسی
دیدگاه‌های موجود در میان اندیشمندان مسلمان و متفکران غربی در
حوزه‌ی حقوق زن، آزادی، حقوق بشر و مقایسه‌ی آن‌ها به نگارش درآمده
است.

این کتاب حاوی متن سخنرانی‌ها و مقالات ارائه شده در سلسله
همایش‌ها و نشست‌های «غرب‌شناسی»، «حقوق زن در اسلام و غرب»،
«آزادی از دیدگاه اسلام و غرب» و «حقوق بشر از دیدگاه اسلام و غرب»
است که در قالب مقالات متعدد از اندیشمندان و متفکران ارائه و به زیور
طبع آراسته شده است. مقالات مندرج عبارت است از:

• «حقوق زن در اسلام و غرب»، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ابوالفضل ساجدی. این مقاله در همایش حقوق بشر در اسلام و غرب در تاریخ سیزدهم دی ماه ۱۳۸۲ در مرسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی قدس سره ارائه شده است. در این مقاله فهم روشمند حقوق زن در اسلام را در گرو توجه به پنج اصل بیان کرده است: پرهیز از استناد به اخبار ضعیف، متدولوژی صواب، جامع‌نگری، اجتناب از خلط نظر و عمل، ارزش‌های کاذب و لزوم گام‌های عملی، جلوگیری از سوء استفاده‌ها.

• «برابری یا تفاوت حقوقی، مفهوم، دامنه و دلیل»، حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا زیبایی نژاد. در این مقاله نویسنده ابتدا به تبیین مفهوم برابری می‌پردازد و سپس دامنه و دلیل برابری را مورد بررسی قرار می‌دهد.

• «ضرورت توجه حوزه‌ی علمیه به مباحث زنان»، سرکار خانم دکتر فریبا عباسوند. این مقاله مجموعه‌ای از پرسش و پاسخ‌هایی است که سرکار خانم عباسوند پیرامون مباحث مربوط به زنان در قانون و شرع به آن‌ها پاسخ داده است.

• «آزادی از دیدگاه اسلام و غرب (انواع آزادی و گستره‌ی آن)»، دکتر حسن رحیم‌پور ازغدی، این مقاله در همایش دهم دی ماه ۱۳۸۳ در مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی قدس سره ارائه شده است. در این مقاله، پس از ذکر مقدمه، تعاریف آزادی اعم از ژورنالیستی و فلسفی بیان و معانی متعدد آزادی بر ای تبیین مفهوم آن مطرح شده و در ادامه آزادی در اسلام مورد بحث قرار گرفته و محدوده‌ی آن مشخص شده است. سپس مبانی مشترک لیبرالیسم و کمونیسم بیان و در پایان به آزادی لیبرال و جایگاه اخلاق در اندیشه‌ی سیاسی اسلام پرداخته شده است.

- «مبانی آزادی در اسلام و غرب»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید احمد رهنمایی. مهم ترین مباحث این مقاله عبارت است از: مفهوم شناسی آزادی، مبانی آزادی انسان از نگاه اسلام و غرب.
- «سلسله نشست های علمی غرب شناسی، درآمدی بر غرب شناسی فرهنگی - سیاسی»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد رهنمایی. از مهم ترین مباحث این مقاله مفهوم غرب شناسی، استقبال غرب از مطالعات درباره ی اسلام، اهداف ما از مطالعات درباره ی غرب، رویکرد ما در غرب شناسی و اهمیت غرب شناسی است.
- مقالات دیگر کتاب نیز به این شرح اند:
- «مرز آزادی در اسلام و غرب»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر ابوالفضل ساجدی.
- «گذری بر زوایای تمدن غرب (نشست علمی غرب شناسی)»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر ابوالفضل ساجدی.
- «از انسان انگاری خدایان تا خدا انگاری انسان»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید احمد رهنمایی.
- «رویکردی مقایسه ای به حقوق بشر در اسلام و غرب»، حجت الاسلام و المسلمین عباس کعبی.
- «نقد مبانی حقوق بشر در غرب»، دکتر غلامحسین الهام.
- «هویت، تفاوت ها و جهان شمولی حقوق بشر»، حجت الاسلام و المسلمین سید ابراهیم حسینی.
- «نگاهی مقایسه ای به جهان شمولی حقوق بشر در اسلام»،

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا باقرزاده.

فهرست مطالب

حقوق زن در اسلام و غرب

فهم روشمند حقوق زن در اسلام

پرهیز از استناد به اخبار ضعیف

متدولوژی صواب

جامع‌نگری

اجتناب از خلط نظر و عمل

ارزش‌های کاذب و لزوم گام‌های عملی

جلوگیری از سوءاستفاده‌ها

برابری یا تفاوت حقوقی؛ مفهوم، دامنه و دلیل

مفهوم برابری

دامنه‌ی برابری

دلیل برابری

ضرورت توجه حوزه‌ی علمیه به مباحث زنان

آزادی از دیدگاه اسلام و غرب (انواع آزادی و گستره‌ی آن)

آزادی ژورنالیستی و آزادی فلسفی

آزادی اندیشه و آزادی عمل

آزادی در اسلام

محدوده‌ی آزادی

مبانی مشترک لیبرالیسم و کمونیسم

آزادی لیبرالی در یک نگاه

جایگاه اخلاق در اندیشه‌ی سیاسی اسلام

مبانی آزادی در اسلام و غرب

مفهوم‌شناسی آزادی

مبانی آزادی انسان

مرز آزادی در اسلام و غرب

حد آزادی

۱. آزادی تا مرز قانون

۲. آزادی تا مرز تجاوز به حقوق دیگران

۳. آزادی تا مرز اخلاق

۴. آزادی تا مرز زیان به آزادی دیگران

تفاوت‌های آزادی در اسلام و غرب

۱. غرب در چنگال سرگردانی نظری و سرمایه‌داری عملی

۲. عدالت‌گرا یا عدالت‌ستیز

۳. ارزش‌گیری یا غایی

۴. وصل یا فصل از آزادی اخلاقی

۵. فردگرا یا جمع‌گرا

۶. مسئولیت‌گریز یا مسئولیت‌پذیر

۷. فاقد یا واجد پشتوانه‌ی عملی؛ تجربه‌ی تلخ یا شیرین

سلسله نشست‌های علمی غرب‌شناسیدرآمدی بر غرب‌شناسی فرهنگی

۱. مفهوم غرب و غرب‌شناسی (بررسی مفهوم نظری، اصطلاحی و کاربردی)

مراجعه به فرهنگ واژگان و معادل‌یابی
بررسی مفهوم مقابل غرب‌شناسی (شرق‌شناسی)
۲. استقبال غرب از مطالعات درباره‌ی اسلام (اسلام‌شناسی و شرق‌شناسی)

ویژگی‌های مراکز اسلامی وابسته به دانشگاه‌های غربی
اغراض مستشرقان از مطالعه‌ی اسلام و مسلمانان
۳. اهداف ما از مطالعات درباره‌ی غرب
اهداف سلبی (آنچه جویا نیستیم)
اهداف ایجابی (آنچه می‌جوئیم)
۴. رویکرد ما در غرب‌شناسی (رویکرد فرهنگی و فراگیر در بستر تاریخ غرب)

۵. اهمیت غرب‌شناسی (تأثیر و تأثرات برآمده از عصر ارتباطات و اطلاع‌رسانی «تئوری مک‌لوهان از دهکده‌ی جهانی»)
گذری بر زوایای تمدن غرب (نشست علمی غرب‌شناسی)

چیستی فرهنگ
فرهنگ در علوم اجتماعی
چیستی تمدن
رابطه‌ی فرهنگ و تمدن
شناخت تمدن غرب
۱. زوایای آشکار

۲. زوایای نهان

از انسان‌انگاری خدایان تا خداانگاری انسان

رویکردی مقایسه‌ای به حقوق بشر در اسلام و غرب

روش‌های مقایسه حقوق بشر در غرب و اسلام

تعریف عدالت

نظریه‌ی عدالت

نقد مبانی حقوق بشر در غرب

بستر پیدایی حقوق بشر

اسلام و حقوق بشر

وضعیت حقوق بشر در جهان

حقوق بشر و جمهوری اسلامی

بهائیت، اولین کانون فشار

نظارت دائمی و نمایندگان ناظر

نقاط عطف در تعاملات حقوق بشری

دیدگاه‌های انفعالی و مرعوب

تهاجم به مبانی دینی

هویت، تفاوت‌ها و جهان‌شمولی حقوق بشر

مفهوم حقوق بشر

جهان‌شمولی حقوق بشر

مبانی فکری حقوق بشر

نقد و بررسی جهان‌شمولی اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر با رهیافت

مبانی فلسفی

۱. نادیده گرفتن مبدأ جهان هستی

۲. فرجام‌انکاری

۳. لذت‌گرایی و خوش‌باشی

۴. تکلیف‌ستیزی

ویژگی‌های ساختاری حقوق بشر در اعلامیه‌ی جهانی

۱. بر پایه‌ی جهان‌بینی سکولاریستی غرب

۲. ناسازگاری حقوق بشر غربی با مبانی اندیشه‌ی اسلامی

نقد و بررسی جهان‌شمولی حقوق بشر با رهیافت جامعه‌شناختی

اصول جهان‌شمولی نظام حقوق اسلامی

نگاهی مقایسه‌ای به جهان‌شمولی حقوق بشر در اسلام

حقوق بشر و مقبولیت بین‌المللی

جهان‌شمولی و چندگونگی جهان‌بینی‌ها

رهیافت انسان‌شناسانه و جهان‌شمولی حقوق بشر

رابطه‌ی جهان‌شمولی اعلامیه با نگاه انسان‌شناختی آن

حقوق جهان‌شمول بشری در نگرش جامعه‌محور

حقوق جهان‌شمول بشری در پرتو نگرش فردگرا

ویژگی‌های رهیافت انسان‌شناختی از نگاه اسلام

۱. اعتقاد به طبیعت و سرشت مشترک میان آدمیان

۲. اعتقاد به اختیار آزاد انسان

۳. نفی جبر اجتماعی

۴. نفی فردگرایی افراطی

۵. نفی مادی‌گرایی و تک‌بعدی‌نگری در تفسیر انسان

تأثیر نگرش مبناشناختی در جهان‌شمولی

مبنای حقوق بشر از دیدگاه اسلام

امکان استخراج حقوق بشر فرادینی از دین

حقوق بشر اسلامی و تساوی حقوقی مسلمانان و نامسلمانان

اصول بنیادین جهان‌شمولی حقوق بشر در اسلام

سید محمود نبویان

نام کتاب: چیستی حق

نویسنده: سید محمود نبویان

ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ره

امروزه مسئله‌ی حق از مهم‌ترین مسائل علوم سیاسی، حقوق و اخلاق است و به ابزاری برای پیشبرد اهداف سیاسی و سودجویانه بدل شده است. انسان مدرن که در سیطره‌ی همه‌جانبه‌ی هواهای نفسانی و شهوات خویش قرار گرفته، برای رسیدن به امیال و شهواتش، حق‌های گوناگونی را برای خودش قائل می‌شود و هیچ کس حق اعتراض به او را ندارد؛ مانند حق سقط جنین یا حق کشتن بیماران بی‌درمان یا صعب‌العلاج. اما در این رابطه با سؤالات متعددی مواجه می‌شویم؛ از جمله: چرا بشر این حق‌ها را برای خود قائل است؟ آیا ملاکی برای ادعای حق داشتن وجود دارد؟ آیا حق‌هایی را می‌توان سراغ گرفت که تکوینی، فطری یا ذاتی بشر باشند و آن‌ها را حق‌های طبیعی نامید؟ و... بنابراین یکی از مباحث مهم در قلمرو فلسفه‌ی حق، بحث درباره‌ی «چیستی حق» است.

در فصل اول به ضرورت بحث و تاریخچه‌ی طرح حق‌های تکوینی و اعتباری در میان بشر پرداخته شده که توجه به آن، ما را برای طرح بحثی فلسفی و دقیق درباره‌ی ماهیت این دو قسم و نیز امکان وجود آن‌ها کمک خواهد کرد. به طور خلاصه می‌توان گفت در دنیای امروز که شعار حقوق بشر ممتازترین جایگاه را به خود اختصاص داده، بحث حق‌ها به ویژه حق‌های طبیعی، به مثابه مهم‌ترین مستمسک و مبنا برای رخدادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و غیره بیشترین اهمیت را یافته است. هم‌چنین توجه اجمالی به تاریخچه‌ی طرح حق‌های تکوینی و اعتباری میان متفکران، روشن می‌سازد که این دو گونه حق، هم در میان اندیشمندان مسلمان و هم در میان نویسندگان غربی مطرح بوده‌اند.

در فصل دوم به تبیین مهم‌ترین مفاهیم به کار رفته در بحث، یعنی مفاهیم حق، اعتبار، تکوین، فطرت، ذات و طبیعت می‌پردازد و در انتها روشن می‌شود که چهار مفهوم اخیر در مباحث فلسفه‌ی حق به یک معنایند. در مورد واژه‌ی «اعتباری» دو معنا می‌تواند مراد باشد: ۱. اعطای حد چیزی به چیز دیگری که این حد را ندارد. ۲. امری که جعلی و قراردادی است. از این‌رو، وقتی گفته می‌شود که یک حق اعتباری است، هریک از این دو می‌تواند اراده شود. از این‌رو، مسئله‌ی اعتبار، جدا از جنبه‌های گوناگون آن بررسی می‌شود.

در میان متفکران مسلمان شاید بتوان گفت مرحوم اصفهانی و علامه طباطبایی دقیق‌ترین مباحث را در مسئله‌ی حقیقت و چیستی اعتبار مطرح کرده‌اند. از این‌رو، دیدگاه مرحوم اصفهانی در مسئله‌ی اعتباریات در فصل

سوم و دیدگاه علامه طباطبایی در فصل چهارم توضیح داده شده است. مرحوم اصفهانی در مورد معنای اعتبار می‌گویند: «شیئی که با [آنکه] مصداق حقیقی یک مفهوم نیست، ادعا شود که مصداق آن مفهوم است» و در ادامه به تفصیل به دیدگاه ایشان در صدق و کذب در اعتباریات، انواع اعتباریات و... پرداخته شده است.

اگرچه دیدگاه مرحوم اصفهانی در مباحث اعتباریات علم اصول، الهام‌بخش علامه طباطبایی بوده است، علامه طباطبایی نخستین کسی است که این مسئله را در مباحث معرفت‌شناسی مطرح ساخته است. علامه طباطبایی از اعتباریات به منزله‌ی «علوم غیر حقیقه» و «اندیشه‌های پنداری» یاد می‌کنند. در نظر ایشان مسئله‌ی اعتباریات از اهمیتی بسیار برخوردار است؛ به گونه‌ای که هیچ فعلی از هیچ انسانی بدون علوم اعتباری - دست کم اعتبار «باید»- و با صرف علوم حقیقی، صدورپذیر نیست. دیدگاه علامه ذیل عناوینی از جمله تعریف اعتبار، ضرورت اعتبار، نخستین اعتباریات، انواع آن و... پی‌گیری می‌شود.

مباحث فصل پنجم در چهار بخش معنای حق تکوینی و اعتباری، لوازم مشترک از جمله جواز تصرف در متعلق حق و استلزام نسبت به تکلیف و...، لوازم و ویژگی‌های اعتباری بودن حق مانند قابلیت انتقال، و لوازم ویژگی‌های تکوینی بودن حق مانند اسقاط‌ناپذیری و ارزشی نبودن پی‌گیری می‌شود.

فصل ششم درصدد تبیین مسئله‌ی بسیار مهم تکوینی یا اعتباری بودن حق است. تأمل در مصادیق حق روشن می‌سازد که نمی‌توان همه‌ی

حقوق‌هایی که مطرح‌اند را اعتباری دانست بلکه باید قائل به تفصیل شد.

فهرست مطالب

فصل اول: ضرورت بحث و تاریخچه‌ی آن

ضرورت بحث درباره‌ی حق‌های تکوینی و اعتباری

تاریخچه‌ی حق‌های تکوینی و اعتباری

حق‌های تکوینی و اعتباری در اندیشه‌ی اسلامی

حق تکوینی و اعتباری نزد اندیشمندان مسلمان

حق‌های تکوینی و اعتباری نزد نویسندگان غربی

فصل دوم: مفهوم‌شناسی

فصل سوم: اعتباریات نزد مرحوم اصفهانی

۱. معنای اعتبار

۲. صدق و کذب در اعتباریات

اشکالات

۳. اعتبار و انشا

ماهیت انشا

اشکال و پاسخ

رابطه‌ی انشا و اعتبار

۴. انواع اعتباریات

اعتبار و تنزیل

اعتباریات و واقعیت

۵. اعتباریات و حقایق

بررسی دیدگاه مرحوم اصفهانی

۱. موصوف اعتباری

۲. اراده‌ی استعمالی و اراده‌ی جدی

۳. تباین معنوی میان انشا و اعتبار

۴. مرحوم خوبی و تباین میان انشا و اعتبار

۵. اعتباری نبودن احکام تکلیفی

۶. اعتباری نبودن احکام وضعی

فصل چهارم: اعتباریات نزد علامه طباطبایی

۱. تعریف اعتبار

۲. ضرورت اعتبار

۳. نخستین اعتبار

۴. انواع اعتباریات

۵. ملاک اعتباری بودن

۶. اعتباریات و حقایق

۷. صدق و کذب در اعتباریات

بررسی دیدگاه علامه طباطبایی

۱. قوای فعاله و آثار آن

۲. تقدم جنبه‌ی طبیعی بر جنبه‌ی نفسانی

۳. حیوانات و مسئله‌ی اعتبار

۴. تقدم باید بر فعل صادر

۵. وجوب فعل حین صدور

۶. لغویت اعتبار باید

۷. برهان بر ضرورت اعتبار

۸. ضابطه‌ی امر اعتباری

۹. قوه‌ی اعتبارکننده

۱۰. وحدت مفهومی بایدِ تکوینی و اعتباری

فصل پنجم: معنا و لوازم اعتباری یا تکوینی بودن حق

بخش اول: معنای حق اعتباری و تکوینی

معنای حق اعتباری

معنای حق تکوینی

بخش دوم: لوازم مشترک

۱. صاحب حق

۲. متعلق حق

۳. جواز تصرف در متعلق حق

۴. استلزام نسبت به تکلیف

بخش سوم: لوازم اعتباری بودن حق

۱. جاعل حق

۲. نسبیت جاعلی

۳. قابلیت انتقال

بخش چهارم: ویژگی‌های حق تکوینی

۱. چیستی حق تکوینی
 ۲. صاحب حق تکوینی
 ۳. وجه نام‌گذاری حق تکوینی
 ۴. اسقاط‌ناپذیری
 ۵. مهمله بودن اصل ثبوت حق تکوینی
 ۶. اطلاق یا تقييد حق تکوینی
 ۷. محدودیت تشریعی حق تکوینی
 ۸. نسبت میان حق تکوینی و حق تشریعی
 ۹. ارزشی نبودن حق تکوینی
 ۱۰. ملاک محدودیت حق تکوینی
 ۱۱. لغویت اعتبار در حق‌های تکوینی
- فصل ششم: حق، تکوینی است یا اعتباری؟**

- وجود حق‌های اعتباری
- وجود حق‌های تکوینی
- دیدگاه اول: حق‌های تکوینی ادعایی
۱. غایت‌مندی خلقت و حق تکوینی
 ۲. رابطه‌ی فاعلی و حق تکوینی
 ۳. کرامت انسان و حق تکوینی
۱. حق‌های ادعاشده حق‌های اعتباری‌اند، نه تکوینی
 ۲. ابهام در تفسیر حق
 ۳. گفتاری تسامحی

۴. ابهام در کرامت انسان و مسئله‌ی حق داشتن
دیدگاه دوم: اعتباری بودن همه‌ی حق‌ها
بررسی سخنان آیت‌الله مصباح

مجموعه کتابهای طلوع اندیشه

حقوق

فمینیسیم

در یک نگاه

سید مسعود معصومی

نام کتاب: فمینیسم در یک نگاه

نویسنده: سید مسعود معصومی

ناشر: موسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی ره

این کتاب، دربرگیرنده‌ی سلسله مباحثی است که توسط جناب آقای معصومی در جلسات هفتگی کانون طلوع، در محضر آیت الله مصباح یزدی، ارائه شده است که بعد از پیاده شدن از نوار و تکمیل، در قالب کتاب، تنظیم شده است. به همین دلیل فهرست منابع ندارد و منابع مورد استفاده در پاورقی ذکر شده است.

فمینیسم از دغدغه‌های مهم انسان امروزی و از مسائل اجتماعی پراهمیت است. با این وجود هنوز در جامعه‌ی ما، به خوبی شناخته نشده است. فمینیسم به معنای شعار دفاع از حقوق زنان، یکی از کارآمدترین ابزارهای تأثیرگذار در تفکر و برنامه‌های ملی به شمار می‌آید. این اثر، در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول با عنوان «تاریخچه‌ای از وضعیت حقوق زنان» به ذکر نمونه‌هایی از نابسامانی وضعیت زنان، از دوران باستان

تا به امروز در جوامع متعدد، پرداخته است. در انتها نظر اسلام را بیان نموده و نتیجه گرفته است که با ظهور اسلام، رفته رفته وضعیت حقوقی زنان در شرق رو به بهبود بوده است.

با گسترش روابط میان شرق و غرب و آشنایی اجمالی غرب با تعالیم اسلام در زمینه‌ی مسائل زنان، زمینه‌های آغاز جنبش‌های دفاع از حقوق زن در غرب شکل گرفت. مؤلف در ادامه به بیان سه مرحله‌ای بودن مبارزات احیای حقوق زن در غرب، پرداخته است. در بین همه جریان‌های فمینیستی، سه اعتقاد مشترک وجود دارد: نامطلوبی وضعیت زنان در جامعه، مبارزه برای رسیدن به وضعیت مطلوب، وضعیت مطلوب همان تساوی حقوق زن و مرد یا برابری حقوق زن و مرد است. (در غرب مراد از تساوی، تشابه است).

مؤلف در ادامه، گرایش‌های اصلی فمینیستی را معرفی کرده است که عبارت‌اند از: فمینیسم لیبرال، فمینیسم مارکسیست، رادیکال فمینیسم، سوسیال فمینیسم، فمینیسم فرامورن و فمینیسم اسلامی.

فصل دوم با عنوان «زنان در ایران» ابتدا به دیرینه‌شناسی زنان در ایران پرداخته و گفته، هرچند وضعیت زنان و مردان باستان، چندان مناسب نبوده، اما با وضع نابسامان زن در غرب، قابل قیاس نیست. با نفوذ غرب‌گرایی در دوران قاجار، حرکت‌های دفاع از حقوق زنان، هویتی غیردینی و متمایل به غرب پیدا کرد. در دوران پهلوی فعالیت حرکت زنانه در مسیر ابتدال شدت گرفت؛ اما به رغم همه‌ی این‌ها، ریشه‌های مذهبی و آزادی‌خواهی، در وجود مردم مسلمان باقی ماند.

مؤلف، جریان‌ات مدافع حقوق زنان در بعد انقلاب، را به سه مرحله تقسیم کرده است:

۱. با شروع انقلاب (۱۳۶۱ تا ۱۳۵۷) دوره‌ی تعطیلی جریان‌ات دفاع از حقوق زن

۲. سال (۱۳۶۱ تا ۱۳۶۸) به دلیل جنگ داخلی، عملاً هیچ فرصتی برای این جریان‌ات نبود. در همین مرحله، گروه‌های فمینیستی خارج از کشور شکل گرفتند.

۳. ۱۳۶۸ تا اکنون: دوره‌ی ارتباط فمینیسم داخلی و خارجی.

مؤلف، در ادامه به ذکر تعدادی از شخصیت‌های فعال ایرانی خارجی پرداخته است.

جریان‌های فمینیستی در ایران، برای گسترش تفکرات خودشان، به شگردهایی دست زدند. تحریف تاریخ مبارزات زنان در ایران، القای تفکر تقابل زن و مرد و ظلم بر زنان و .. از جمله‌ی این شگردهاست. شش گرایش عمده برای توجیه تشابه حقوق زن و مرد در ایران، عبارت‌اند از: تصرف در قلمرو ایران، استفاده از برخی آموزه‌های دینی، تقسیم سیره‌ی نبوی به قدسی و عرفی، تمایز معرفت زنانه و مردانه، نسبیت در مفهوم عدالت، لزوم تغییر بنیادین در اجتهاد که مؤلف هر کدام را توضیح داده است. از نظر اسلام، نگرش مردمدارانه و زن‌مدارانه، هر دو نادرست است؛ بلکه انسان‌گرایی درست است؛ زیرا حیات و سرنوشت زن و مرد به هم گره خورده است. دفاع حقیقی از حقوق زن، حمایت از حقوقی است که شارع مقدس برای زن و مرد تعیین کرده است.

فهرست مطالب

فصل نخست: تاریخچه‌ای از وضعیت حقوق زنان

اسلام و حقوق زن

آغاز جنبش‌های دفاع از حقوق زن در غرب

دوره‌های مبارزات احیای حقوق زن

معنای لغوی و اصطلاحی فمینیسم

گرایش‌های فمینیسم

۱. فمینیسم لیبرال

۲. فمینیسم مارکسیست

۳. رادیکال فمینیسم

۴. فمینیسم بوم‌گرا؛ شاخه‌ای از رادیکال فمینیسم

۵. سوسیال فمینیسم

۶. فمینیسم فرامدرن

۷. فمینیسم اسلامی

نقش سازمان ملل در جریان‌های فمینیستی

فصل دوم: زنان در ایران

دیرینه‌شناسی زنان در ایران

جریان‌های مدافع حقوق زنان در ایران

گروه‌های فمینیستی خارج از کشور

معرفی برخی شخصیت‌های فعال

شگردهای نفوذ

۱. تحریف تاریخ مبارزات زنان در ایران

۲. القای تفکر تقابل زن و مرد و ظلم بر زن

۳. بهره‌گیری از داستان، شعر و مهارت‌های هنری

۴. ترویج روابط آزادانه‌ی زنان و مردان

۵. القاء قرائت‌پذیری بی‌حدومرز شریعت

۶. دفاع از حقوق کودکان

جریان‌های روشنفکری و حقوق زنان در ایران

گرایش نخست؛ تصرف در قلمرو دین

۱. تقسیم آموزه‌های دینی به ثابت و متغیر

۲. تقسیم آموزه‌های دینی به ذاتی و عرضی

۳. تقسیم احکام به تأسیسی و امضایی

گرایش دوم: استفاده از برخی آموزه‌های دینی

گرایش سوم: تقسیم سیره‌ی نبوی به قدسی و عرفی

گرایش چهارم: تمایز معرفت زنانه و مردانه

گرایش پنجم: نسبیت در مفهوم عدالت

گرایش ششم: لزوم تغییرات بنیادین در اجتهاد

اختلاف حقوق زن و مرد از منظر اسلام

مبانی انسان‌شناسی

.....فمینیسم در یک نگاه.....

□ □ □

مبانی هستی‌شناسی

مبانی فلسفه‌ی سیاست

ضرورت اجتهاد در زمینه‌ی روایات مبنی بر اختلافات تکوینی زن و

مرد

چاپ ششم

نابرابری جنسی

از دیدگاه اسلام و فمینیسم

حسین بستان (نجفی)

نام کتاب: نابرابری جنسی از دیدگاه اسلام و فمینیسم

نویسنده: حسین بستان (نجفی)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

جنبش فمینیسم به عنوان مهم‌ترین پرچمدار طرفداری از حقوق زنان در دوران معاصر، تلاش گسترده‌ای را در ابعاد مختلف برای رفع نابرابری و ستم جنسی از خانواده و اجتماع سامان داده است. از دیگر سو، اسلام نیز به عنوان دینی الهی و عدالت‌محور، بینش‌ها و رهنمودها و مقررات خاصی در این باره دارد. کتاب «نابرابری جنسی از دیدگاه اسلام و فمینیسم» تألیف حسین بستان (نجفی) با مرور بر این تلاش‌ها و معرفی نظرات دین مبین اسلام، به مقایسه‌ای میان این دو دیدگاه پرداخته است.

بررسی و نقد نظریه‌های فمینیستی، استخراج و ارائه‌ی نظریه‌ی اسلامی، بررسی و نقد راهبردهای فمینیستی، ارائه‌ی رهنمودهای کاربردی منطبق با معارف اسلامی، جمع‌بندی در انتهای هر فصل و ارائه‌ی خلاصه‌ی نظریات و راهکارها در جدول، از ویژگی‌های بارز این اثر است.

این کتاب که به چاپ پنجم نیز رسیده است، شامل دو بخش است. مؤلف در بخش اول به ارائه‌ی نظریه‌ها و در بخش دوم به ارائه‌ی راهکارها پرداخته است.

فصل اول ناظر به کلیات است که شامل طرح مسأله، اهمیت و ضرورت موضوع، اهداف تحقیق و روش آن است.

فصل دوم به بررسی نظریه‌های فمینیسم می‌پردازد. فمینیسم لیبرال، مارکسیست، سوسیالیست، اگزیستانسیالیست، روانکاوانه و پست مدرنیست از جمله‌ی این نظریه‌ها هستند. نویسنده در این فصل، با بازگو کردن این نظریات و افراد شاخص آن، آن‌ها را ارزیابی و نقد کرده است.

فصل سوم از نظریه‌ی اسلامی سخن می‌گوید. مبانی فلسفی شامل تفاوت‌های جنسی و برابری و نابرابری جنسی، راز این اختلاف از منظر اسلام، تبیین نابرابری جنسی و تبیین ستم جنسی از جمله مؤلفه‌های این نظریه‌اند. مؤلف بیان می‌کند که در اصطلاح حکما هر معلولی ناشی از علت تامه‌ای است که از یک یا چند مقتضی به ضمیمه‌ی شرایط لازم و فقدان موانع تشکیل می‌شود. به منظور تبیین ستم جنسی در این قالب مفهومی، ابتدا باید با توجه به علت و ریشه‌ی آن، انواع را از یکدیگر تفکیک کنیم. به طور کلی سه نوع ستم جنسی آشکار را می‌توان شناسایی نمود. ستم معطوف به سلطه‌جویی، ستم معطوف به ارضای شهوت و ستم معطوف به همنوایی اجتماعی. در نوع اول و دوم، انگیزه‌های درونی و در نوع سوم، عوامل اجتماعی نقش بیشتری دارند.

فصل چهارم، ورود به بخش دوم و ارائه راهبردهاست. در ابتدا

راهبردهای فمینیسم از منظر لیبرال فمینیستی، مارکسیستی، رادیکال فمینیستی، اگزیستانسیالیستی و راهبردهای تلفیقی بیان و بررسی می‌شوند. تربیت انسان‌های دو جنسیتی، ورود زنان به عرصه‌های عمومی، اجتماعی کردن کار خانگی و پرورش کودکان، درخواست مزد در قبال کارخانگی، منسوخ کردن خانواده‌ها، تلاش برای انقلاب جنسی و حذف تمامی جنبه‌های مؤنث بودن، جداسازی مردان از زنان و ترویج حس خواهری میان زنان از جمله‌ی این راه‌کارها هستند.

فصل پنجم در خصوص راهبردهای اسلام است. رفع موانع نابرابری و رفع ستم جنسی از راهبردهای دین مبین اسلام در این موضوع است. در فصل سوم، مؤلف بیان می‌کند که ستم جنسی انواعی دارد که منشأ ایجاد هر کدام با دیگری متفاوت است. اسلام با توجه به ریشه‌ی هر نوع ستم جنسی، راهکار مجزایی را برای آن ارائه داده است. از تدابیر مرتبط با عوامل ستم جنسی، می‌توان به انطباق نسبی با ویژگی‌های جنسی طبیعی، سرپرستی شوهر بر زن، تمکین جنسی زن در قبال شوهر، ازدواج موقت، مبارزه با خرافات، محدودسازی ارتباط و امکان دسترسی زن و مرد نام برد. همچنین، تقویت ایمان و اخلاق، فعال‌تر کردن نقش نهادهای حکومت و قانون و نهادینه کردن نظارت و کنترل اجتماعی از جمله تدابیر مرتبط با موانع ستم جنسی از منظر دین مبین اسلام است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

بخش اول: نظریه‌ها

فصل دوم: نظریه‌های فمینیسم

فمینیسم لیبرال

فمینیسم مارکسیست

فمینیسم رادیکال

فمینیسم سوسیالیست

فمینیسم اگزیستانسیالیست

فمینیسم روانکاوانه

فمینیسم پست مدرنیست

چارچوب نظری تلفیقی

فصل سوم: نظریه‌ی اسلامی

مبانی فلسفی

تفاوت‌های جنسی از دیدگاه اسلام

برابری و نابرابری جنسی از دیدگاه اسلام

فلسفه‌ی تمایز جنسیتی در اسلام

تبیین نابرابری جنسی

تبیین ستم جنسی

تفاوت‌های جنسی طبیعی

میزان ارتباط و دسترسی

کنترل درونی (ایمان و اخلاق)

کنترل بیرونی

الف. نهاد حکومت و قانون

ب. نظارت اجتماعی

بخش دوم: راهبردها

فصل چهارم: راهبردهای فمینیسم

تربیت انسان‌های دوجنسیتی

راهبردهای لیبرال فمینیستی

راهبردهای مارکسیستی

راهبردهای رادیکال فمینیستی

راهبردهای اگزیستانسیالیستی

راهبردهای تلفیقی

فصل پنجم: راهبردهای اسلام

راهبردهای رفع نابرابری جنسی

راهبردهای رفع ستم جنسی

عوامل زیست‌شناختی

جامعه‌پذیری

امکان دسترسی

عوامل فرهنگی

موانع ستم جنسی

الف. ایمان و اخلاق

ب. نهاد حکومت و قانون

ج. نظارت اجتماعی

و
مجازات های بدنی
از منظر اسلام و حقوق بشر غربی

عید محمد احمدی

نام کتاب: کرامت انسانی و مجازات‌های بدنی از منظر اسلام و حقوق بشر
غربی

نویسنده: عید محمد احمدی

ناشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ره

در بینش اسلامی، انسان، کرامت ذاتی و اکتسابی دارد و خاستگاه اصلی کرامت، اراده‌ی خداوند است و نقش کرامت ذاتی در مسائل حقوقی در ارتباط با خدامحوری قابل ارزیابی است. در غرب، خاستگاه‌های متفاوتی برای کرامت بیان شده است که در جمع‌بندی کلی، به اومانیسیم می‌انجامد و انسان را جدای از موجود هستی‌بخش، کانون توجه قرار می‌دهد.

ماهیت و معیار کرامت ذاتی انسان از منظر اسلامی، عقل، روح و اراده است. معیار کرامت ذاتی از منظر حقوق بشر غربی نیز توانایی تعقل و قدرت اختیار اوست.

در تمام اروپا و غرب، گرایش به جرم‌انگاری حداکثری، قوانین بی‌رحمانه و مجازات‌های بدنی فراوان بوده است و این روند طی چند قرن

حقوق

بر نظام کیفری سایه‌ای شوم افکنده بود. همین نظام کیفری وحشیانه، باعث جنبش روشنگری برای انسانی ساختن حقوق کیفری در قرن هجدهم شد. مجازات رایج مجرمانی که به اعدام محکوم می‌شدند، همراه با شکنجه‌های فراوان اجرا می‌شد. بدون شک چنین مجازات‌های وحشیانه‌ای با هیچ معیار انسانی سازگاری ندارد و اندیشه‌ی لغو مجازات بدنی در چنین فضایی شکل گرفت. با گسترش لغو مجازات بدنی در قوانین غربی، همین پندار در اسناد حقوق بشر نیز پیگیری شد و این اسناد، مجازات‌های بدنی اسلامی را از مصادیق رفتار ظالمانه، غیر انسانی و توهین‌آمیز تلقی نمودند.

در این کتاب با توجه به آیات و روایات، مجازات اسلامی، احسان و رحمتی از جانب خداوند برای کل جامعه‌ی بشری دانسته شده است. این رحمت، رحمتی عقلانی است که برای فرد و جامعه ضروری و سودمند است و آنچه کرامت مجرم را مخدوش می‌کند، گناه و بزهکاری است، نه مجازاتی که برای نجات او و دیگران از سقوط و تباهی مقرر گردیده است. در فصل اول کتاب، کلیات مطرح شده و به مباحثی همچون: تبیین مفاهیم و پیشینه (تبیین مفاهیم، پیشینه‌ی نقش کرامت انسانی در مسائل حقوقی)، و بنیان‌های حقوق بشر در اسلام و غرب (موقعیت حقوق بشر در اسلام، مبانی نظری اسناد بین‌المللی حقوق بشر) پرداخته شده است.

در فصل دوم، کرامت انسانی در اسلام و اسناد حقوق بشر بررسی شده و مباحثی چون: اقسام کرامت انسانی (در آموزه‌های اسلامی و اسناد حقوق بشر)، مبانی نظری کرامت ذاتی انسان (اسلام، اسناد حقوق بشر) و ماهیت

و معیار کرامت انسانی (معیار کرامت ذاتی انسان از نگاه مفسران اسلامی و اسناد حقوق بشر) مطرح گردیده است.

در فصل سوم، اهداف مجازات و چالش‌های حقوق بشری مجازات‌های بدنی بررسی شده است و به مباحثی چون: اهداف مجازات (در نظام جزایی اسلام و در حقوق جزای غرب و اسناد حقوق بشری) مجازات‌های بدنی در غرب ناقض کرامت انسانی (واکاوی اعمال مجازات‌های خشن و غیر انسانی در غرب، جنبش دفاع اجتماعی به سوی انسانی ساختن حقوق کیفری)، اعمال مجازات‌های اسلامی در راستای اهداف انسانی (اجرای مجازات‌های بدنی در راستای حیات و سالم‌سازی جامعه، بررسی و نقد پندار ناسازگاری مجازات‌های بدنی اسلامی با کرامت ذاتی انسان) پرداخته است.

این کتاب دارای فهرست منابع فارسی، عربی، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها، منابع لاتین، و قوانین و اسناد است و در انتها نیز فهرست نمایه‌ها قرار دارد که می‌تواند کمک شایانی به محققان باشد.

فهرست مطالب

فصل اول: تبیین مفاهیم، پیشینه و بنیان‌های حقوق بشر در اسلام و

غرب

مبحث اول: تبیین مفاهیم و پیشینه

گفتار اول: تبیین مفاهیم

الف. مفاهیم اصلی

ب. مفاهیم مرتبط

ج. تأملی در نسبت بین شکنجه، رفتار غیرانسانی و

مجازات‌های قانونی بدنی

د. تفاوت بین مجازات قانونی و شکنجه

هـ. مجازات‌ها یا رفتارهای غیرانسانی و مجازات‌های قانونی

بدنی

گفتار دوم: پیشینه‌ی نقش کرامت انسانی در مسائل حقوقی

الف. نقش کرامت انسانی در فقه اسلام

ب. پیشینه‌ی انسانی کردن حقوق کیفری در غرب و اسناد

حقوق بشر

مبحث دوم: بنیان‌های حقوق بشر در اسلام و غرب

گفتار اول: موقعیت حقوق بشر در اسلام

الف. اصل توحید

ب. انسان، موجود دو بعدی

ج. اختیار و مسئولیت‌پذیری انسان

د. شناخت حقوق بشر

هـ. اصل عدالت، محور حقوق اسلامی

گفتار دوم: مبانی نظری اسناد بین‌المللی حقوق بشر

الف. خدازدایی حقوق بشر غربی (پراگماتیسم)

ب. تجربه‌ی بشری، خاستگاه حقوق بشر

ج. حقوق طبیعی، خاستگاه حقوق بشر

فصل دوم: اقسام، مبانی نظری و ماهیت کرامت انسانی در اسلام و

اسناد حقوق بشری

مبحث اول: اقسام کرامت انسانی

الف. اقسام کرامت انسانی در آموزه‌های اسلامی

ب. اقسام کرامت انسانی در اسناد حقوق بشری

مبحث دوم: مبانی نظری کرامت ذاتی انسان

گفتار اول: اسلام

الف. خدامحوری

ب. انسان، موجودی جاودانه

ج. خردورزی

گفتار دوم: اسناد حقوق بشری

الف. حقوق طبیعی

ب. مکتب اومانیزم و فردگرایی

ج. مکتب خودآیینی کانت

مبحث سوم: ماهیت و معیار کرامت انسانی

الف. معیار کرامت ذاتی انسان از نگاه مفسران اسلامی

ب. معیار کرامت در اسناد حقوق بشری

فصل سوم: نگاهی به اهداف مجازات و بررسی چالش‌های حقوق

بشری مجازات‌های بدنی

مبحث اول: اهداف مجازات

گفتار اول: اهداف مجازات در نظام جزایی اسلام

الف. اجرای عدالت و اقامه‌ی قسط

ب. خوار ساختن بزه‌کار

ج. اصلاح و بازپروری بزه‌کار

د. تطهیر و تکفیر گناه

هـ. پاسداری از کیان جامعه

و. بازدارندگی عمومی و خصوصی

ز. تشفی خاطر بزه‌دیده

گفتار دوم: اهداف مجازات در حقوق جزای غرب و اسناد

حقوق بشری

الف. دیدگاه سزادهی

ب مکتب اصالت سودمندی

ج. دیدگاه دفاع اجتماعی ترکیبی

مبحث دوم: مجازات‌های بدنی در غرب، ناقض کرامت انسانی

گفتار اول: واکاوی اعمال مجازات‌های خشن و غیرانسانی در

غرب

الف. جرم‌انگاری حداکثری اعدام همراه با شکنجه

ب. شکنجه‌های وحشت‌محور

گفتار دوم: جنبش دفاع اجتماعی به سوی انسانی ساختن حقوق

کیفری

الف. بررسی تطورات حقوق جزا

ب. مخالفان و موافقان مجازات اعدام

ج. بازتاب اندیشه‌های جنبش اصلاحی در حقوق کیفری

غرب

د. بازتاب اندیشه‌ی جنبش اصلاحات جزایی در اسناد

حقوق بشری

مبحث سوم: اعمال مجازات‌های اسلامی در راستای اهداف انسانی

گفتار اول: اجرای مجازات‌های بدنی در راستای حیات و

سالم‌سازی جامعه

الف. رعایت شئون و کرامت انسانی در قصاص

ب. اعمال مجازات‌های حدی و تعزیری در راستای اهداف

انسانی

گفتار دوم: بررسی و نقد پندار ناسازگاری مجازات‌های بدنی

اسلامی با کرامت ذاتی انسان

الف. نقد و بررسی رویکرد اسناد حقوق بشری غربی به

مجازات‌های قانونی بدنی در اسلام

ب. پاسخ‌های اندیشمندان اسلامی به رابطه‌ی مجازات

قانونی بدنی در اسلام با کرامت انسانی

همزیستی مسلمت-آمین

در اسلام و حقوق بین الملل

.....محمد مهدی کریمی نیا.....

نام کتاب: همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام و حقوق بین الملل

نویسنده: محمد مهدی کریم نیا

ناشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ره

انسان‌ها دارای زندگی جمعی هستند و در زندگی با هم‌نوعان خویش، اجتماعات کوچک و بزرگ را تشکیل می‌دهند. امروز بر خلاف گذشته، این اجتماعات با عقاید و مذاهب گوناگون، با یکدیگر دارای روابط گوناگون سیاسی، اجتماعی و اقتصادی هستند. ابنای بشر در تعامل خود با دیگر افراد، دچار تنازع در منافع می‌شوند و برای پرهیز از پیامدهای زیان‌مند، به مرور زمان به تنظیم و تدوین ملاک‌هایی پرداخته‌اند تا منافع به حق یا ناحق هر یک از افراد یا اجتماعات را مشخص، و هنگام تنازع منافع، راه را برای پایان خصومت هموار سازند. بدین ترتیب، مسأله‌ی حقوق در مجموعه‌ی اندیشه‌های بشری رخ نموده و نظام‌های حقوقی بین‌اندوخته‌های فکر بشری شکل یافته و آموزه‌های الهی پیامبر و به ویژه دین اسلام، انسان‌ها را در دستیابی به ملاک‌های عادلانه یاری رسانده است.

اصطلاح «همزیستی مسالمت‌آمیز» از اصول سابقه‌دار شمرده نمی‌شود. طرح آن با این عنوان خاص، پس از جنگ جهانی دوم و از دیدگاه پرهیز از جنگ اتمی ویرانگر در دوران جنگ سرد مورد توجه واقع شد. در «منشور سازمان ملل» دقیقاً از آن اسمی به میان نیامده است؛ ولی این منشور، دولت‌ها را به پرهیز از جنگ می‌خواند و خواستار تعاون و همکاری بین‌المللی برای صلح و آرامش شده است.

دولت‌ها نیازمند امنیت و همزیستی مسالمت‌آمیز هستند و حقوق بین‌الملل معاصر از راه‌های گوناگون برای صلح و آرامش بین‌المللی می‌کوشد. اگر چه تا رسیدن به صلح بین‌المللی فاصله‌ی بسیاری وجود دارد، بدون شک، این تلاش‌ها تحسین‌برانگیز بوده است.

روابط انسان‌ها با یکدیگر زمانی می‌تواند از آسیب‌پذیری مصون بماند که بر اساس ملاک‌های منطقی، معقول و عادلانه تنظیم شده باشند و مکتبی که عادلانه‌ترین ملاک‌ها را برای تنظیم روابط انسان‌ها ارائه دهد، موفق‌ترین و سازنده‌ترین مکتب به شمار می‌رود.

«همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام و حقوق بین‌الملل» همان طور که از عنوان آن پیداست، بیانگر دیدگاه حقوق بین‌الملل معاصر (به ویژه پس از جنگ جهانی دوم) و نیز دیدگاه اسلام در این خصوص است. باید توجه داشت که همزیستی مسالمت‌آمیز، با «صلح» متفاوت است؛ چه اینکه به «عدم جنگ» هم صلح اطلاق می‌شود؛ ولی در همزیستی، افزون بر صلح و نبود جنگ، تعاون و همکاری بر اساس اصول مشترک نیز وجود دارد.

این کتاب شامل یک مقدمه، سه بخش کلی و یک خاتمه است: بخش

اول، مربوط به «کلیات» و شامل این مباحث است: فصل اول: تعریف همزیستی مسالمت‌آمیز؛ فصل دوم: تاریخچه‌ی پیدایش اندیشه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز؛ فصل سوم: بررسی تاریخی اصل همزیستی مسالمت‌آمیز در ادیان؛ فصل چهارم: اصول همزیستی مسالمت‌آمیز؛ فصل پنجم: ضرورت همزیستی مسالمت‌آمیز.

بخش دوم، مربوط به «همزیستی مسالمت‌آمیز در حقوق بین‌الملل عمومی» است که فصول ذیل را در بردارد: فصل اول: همزیستی مسالمت‌آمیز و ساختار سازمان ملل متحد؛ فصل دوم: رابطه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگر اصول حقوق بین‌الملل؛ فصل سوم: همزیستی مسالمت‌آمیز، معاهده‌ها و اسناد بین‌المللی.

بخش سوم به «همزیستی مسالمت‌آمیز در نظام حقوق بین‌الملل اسلامی» مربوط می‌شود که شامل فصول ذیل است: فصل اول: دیدگاه اسلام در زمینه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز؛ فصل دوم: اصالت صلح و همزیستی، یا جنگ و قتال در اسلام؟ فصل سوم: همزیستی در حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام؛ فصل چهارم: همزیستی مسالمت‌آمیز با غیرمسلمانان در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ فصل پنجم: بررسی تطبیقی همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام و حقوق بین‌الملل.

این کتاب شامل کتابنامه‌ی عربی، فارسی و انگلیسی، مجلات، جزوات و پایان‌نامه است.

فهرست مطالب

بخش اول: کلیات

فصل اول: تعریف همزیستی مسالمت‌آمیز

فصل دوم: تاریخچه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز

همزیستی مسالمت‌آمیز، آرمان بشر

دوره‌های تاریخی

فصل سوم: بررسی تاریخی اصل همزیستی مسالمت‌آمیز در ادیان

فصل چهارم: اصول همزیستی مسالمت‌آمیز

اصل برابری ملّت‌ها

اصل تساوی حاکمیت‌ها

اصل تساوی حاکمیت‌ها در عمل و ادّله‌ی آن

اصل وفا به عهد و ادّله‌ی آن

اصل شناسایی و ادّله‌ی آن

اصل تعاون و مشارکت و ادّله‌ی آن

فصل پنجم: ضرورت همزیستی مسالمت‌آمیز

بخش دوم: همزیستی مسالمت‌آمیز در حقوق بین‌الملل عمومی

فصل اول: همزیستی مسالمت‌آمیز و ساختار سازمان ملل

گفتار اوّل: ماهیت سازمان ملل

مبحث اول: اهداف سازمان ملل متحد

مبحث دوم: نارسایی‌های سازمان ملل

مبحث سوم: تهیه‌ی منشور سازمان ملل متحد

مبحث چهارم: ملاحظات دربارهی تدوین منشور سازمان ملل

مبحث پنجم: همزیستی مسالمت‌آمیز در دستور کار سازمان ملل

گفتار دوم: نقش شورای امنیت در تأمین صلح و همزیستی

مسالمت‌آمیز

مبحث اول: شورای امنیت با توجه به منشور سازمان ملل

مبحث دوم: ویژگی‌های شورای امنیت

گفتار سوم: نقش دیوان بین‌المللی دادگستری

گفتار چهارم: نقش دادگاه‌های جنایات جنگی

مبحث اول: مسؤولیت بین‌المللی افراد

مبحث دوم: جرم بین‌المللی و انواع آن

مبحث سوم: انواع دادگاه‌های جنایات جنگی

مبحث چهارم: بررسی و تحلیل دادگاه‌های بین‌المللی جنایات

جنگی

فصل دوم: رابطهی همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگر اصول حقوق

بین‌الملل

گفتار اول: همزیستی مسالمت‌آمیز و دفاع مشروع

مبحث اول: تعریف و جایگاه دفاع مشروع در معاهده‌های

بین‌المللی

مبحث دوم: شرایط استفاده از دفاع مشروع

مبحث سوم: بررسی و تحلیل

گفتار دوم: رابطه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز با «حاکمیت دولت‌ها»

مبحث اول: تعریف، اقسام و جایگاه حاکمیت‌ها در منشور ملل

متحد

مبحث دوم: محدودیت‌های اصل حاکمیت از نظر منشور سازمان

ملل

فصل سوم: همزیستی مسالمت‌آمیز، معاهده‌ها و اسناد بین‌المللی

گفتار اول: همزیستی مسالمت‌آمیز و معاهده‌های بین‌المللی

گفتار دوم: همزیستی مسالمت‌آمیز و اسناد بین‌المللی

بخش سوم: همزیستی مسالمت‌آمیز در نظام حقوقی بین‌الملل اسلامی

فصل اول: دیدگاه اسلام در زمینه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز

مبحث اول: دیدگاه نظری اسلام در زمینه‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز

گفتار اول: دیدگاه قرآن کریم درباره‌ی همزیستی مسالمت‌آمیز

گفتار دوم: روایات پیشوایان اسلام درباره‌ی همزیستی

مسالمت‌آمیز

مبحث دوم: سیره‌ی عملی

گفتار اول: سیره‌ی عملی پیامبر اکرم ﷺ در نگاه کلی

گفتار دوم: سیره‌ی امامان شیعه علیهم‌السلام

فصل دوم: اصالت صلح و همزیستی یا جنگ و قتال در اسلام

گفتار اول: نظریه‌ی اصالت جنگ در اسلام

ادله‌ی پیروان نظریه‌ی اول و رد آن

گفتار دوم: نظریه‌ی اصالت صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام

گفتار سوم: مجوزهای جنگ در اسلام

فصل سوم: همزیستی مسالمت‌آمیز در حکومت جهانی حضرت

مهدی علیه السلام

گفتار اوّل: حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام

گفتار دوم: موعود، آرزوی همه‌ی ادیان

گفتار سوم: عدالت، امنیت و صلح بین‌المللی

گفتار چهارم: اقلیت‌های مذهبی در پناه حکومت حضرت مهدی علیه السلام

فصل چهارم: همزیستی مسالمت‌آمیز با غیرمسلمانان با توجّه به قانون

اساسی

گفتار اوّل: همزیستی مسالمت‌آمیز با اقلیت‌های دینی در ایران

گفتار دوم: همزیستی مسالمت‌آمیز با ملّت‌ها و دولت‌های دیگر

فصل پنجم: بررسی تطبیقی همزیستی مسالمت‌آمیز در اسلام و حقوق

بین‌الملل

تأمین همزیستی مسالمت‌آمیز

ترویج اخوّت بشری و مساوات انسانی

تحریم اسباب نزاع و جنگ

مبارزه با استعمار

احترام به پیمان‌ها

پرهیز از جدال دینی نکوهیده
گفت‌وگوی مسالمت‌آمیز پیروان ادیان الهی
تربیت صحیح جوامع بشری

نگاهی گذرا به

حقوق بشر

از دیدگاه اسلام

آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی

نام کتاب: نگاهی گذرا به حقوق بشر از دیدگاه اسلام

نویسنده: محمد تقی مصباح یزدی

ناشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته الله علیه

کتاب پیش رو بخشی از مباحث آیت الله محمد تقی مصباح یزدی است که با تلاش حجت الاسلام عبدالحکیم سلیمی تدوین و نگارش یافته است. هدف اصلی این کتاب، ارائه بحث حقوق بشر از منظر علامه مصباح یزدی برای اهل فن و علاقه‌مندان به بحث حقوق بشر از دیدگاه اسلام است.

کتاب شامل یازده فصل است:

عنوان فصل اول «کلیات و مفاهیم» است که مباحث ذیل را در بر دارد: تعریف حقوق، تعریف حق، حق و مفاهیم مشابه آن، رابطه‌ی بین دو معنای حقوق، واژه‌ی حق در قرآن، انسان‌شناسی و اهمیت آن، انسان و مترادفات آن، منابع حقوق بشر در اسلام.

فصل دوم «خاستگاه حق» نام دارد. در این فصل مباحث ذیل آمده

است: طرح بحث، دیدگاه‌ها درباره‌ی خاستگاه حق (مکتب حقوق طبیعی، پوزیتیویسم حقیقی، دیدگاه اسلام).

فصل سوم درباره‌ی اصول موضوعه‌ی حقوق بشر است که شامل مباحث زیر می‌شود: اصل توحید، اصل حکمت بالغه‌ی الهی، اصل جاودانگی روح، اصل رابطه‌ی دنیا و آخرت، اصل کرامت انسانی، اصل اختیار، اصل زندگی اجتماعی، اصل ضرورت قانون، اصل تلازم حق و تکلیف، اصل رعایت معیارها، اصل آزادی، اصل ضرورت حکومت.

فصل چهارم برای نقد و بررسی اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، به کاستی‌های عمده‌ی اعلامیه‌ی حقوق بشر می‌پردازد که شامل مباحث ذیل است: فقدان نظم و ترتیب منطقی، بی‌اعتباری به دین، برهان‌ناپذیری، فقدان شالوده‌ی نظری، غفلت از توازن حق و تکلیف، عدم انسجام، عدم شفافیت.

در فصل پنجم نظامنامه‌ی حقوق و تکالیف بشر تبیین شده و فصل ششم به معانی آزادی پرداخته است و عناوین ذیل را شامل می‌شود: اختیار، استقلال وجودی، عدم تعلق فطری انسان به اشیاء و امور، آزاد گذاشتن فراگیر، استقلال در شخصیت حقوقی، آزادی از اطاعت انسان دیگر، آزادی در التزام به قانون و اطاعت از حاکم، آزادی انسان‌ها در وضع قوانین و نصب احکام، آزادی در زندگی فردی، آزادی در چهارچوب قوانین صحیح اجتماعی.

فصل هفتم درباره‌ی اسلام و نظام برده‌داری است. این فصل شامل این مباحث می‌شود: عوامل پیدایش بردگی، دلایل عدم نفی کلی بردگی در

حقوق

اسلام، ضرورت اسیر گرفتن در جنگ، نقش اسلام در الغای تدریجی نظام بردگی.

فصل هشتم به اشتراک‌های تکوینی و تشریعی مرد و زن می‌پردازد. در این فصل مباحث زیر آمده است: نگاهی به نهضت طرفدار حقوق زن، موارد اشتراک تکوینی و تشریعی زن، زنان خاص در قرآن، درس‌هایی از سرگذشت زنان در قرآن.

فصل نهم به تفاوت‌های تکوینی مرد و زن از بعد جسمانی و روانی پرداخته است.

فصل دهم تفاوت‌های تشریعی مرد و زن را تبیین نموده و راهکارهای تقویت بنیان خانواده را برشمرده است.

فصل یازدهم نیز به بررسی آیات ناظر به تفاوت‌های حقوقی مرد و زن اختصاص دارد. در این فصل مباحث زیر تبیین گردیده است: اختلاف حقوقی در امور اجتماعی، اختلاف حقوقی در امور خانوادگی، جایگاه خانواده در قرآن، فلسفه‌ی ازدواج، تحریم همجنس‌بازی، ممنوعیت چشم‌چرانی، رعایت حجاب، حقوق اقتصادی زن در انتهای هریک از فصول این کتاب، خلاصه‌ی آن فصل ذکر و در پایان، کتابنامه‌ی عربی و فارسی درج گردیده است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم

فصل دوم: خاستگاه حق

دیدگاه‌ها درباره‌ی خاستگاه حق

۱. مکتب حقوق طبیعی

۲. پوزیتیویسم حقوقی

۳. دیدگاه اسلام

الف. گستره‌ی مفهوم حق در رویکرد اسلامی

ب. تکلیف‌گرایی در رویکرد اسلامی

حق خدا، منشأ حقوق بشر

برهان عقلی بر منشأ بودن حق خداوند

فصل سوم: اصول موضوعه‌ی حقوق بشر

اصل توحید

اصل حکمت بالغه‌ی الاهی

اصل جاودانگی روح

اصل رابطه‌ی دنیا و آخرت

اصل کرامت انسانی

اصل اختیار

اصل زندگی اجتماعی

اصل ضرورت قانون

اصل تلازم حق و تکلیف

اصل رعایت معیارها

اصل آزادی

اصل ضرورت حکومت

فصل چهارم: نقد و بررسی اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر

کاستی‌های عمده‌ی اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر

فصل پنجم: نظامنامه‌ی حقوق و تکالیف بشر

فصل ششم: معانی آزادی

فصل هفتم: اسلام و نظام برده‌داری

عوامل پیدایش بردگی

دلایل عدم نفی کلی بردگی در اسلام

الف. مصلحت جامعه‌ی اسلامی

ب. جنگ

نقش اسلام در الغای تدریجی نظام بردگی

فصل هشتم: اشتراک‌های تکوینی و تشریعی مرد و زن

نگاهی به نهضت طرفدار حقوق زن

عوامل پیدایش نهضت طرفدار حقوق زن

پیامدهای نهضت طرفدار حقوق زن

موارد اشتراک تکوینی و تشریعی مرد و زن

شباهت

زنان خاص در قرآن

درس‌هایی از سرگذشت زنان در قرآن

فصل نهم: تفاوت‌های تکوینی مرد و زن

تفاوت‌های جسمانی

تفاوت‌های روانی

فصل دهم: تفاوت‌های تشریعی مرد و زن

یادآوری چند نکته

اقسام تفاوت‌های تشریعی

۱. تفاوت فردی

۲. تفاوت حقوقی اجتماعی

۳. تفاوت حقوقی در مسائل خانوادگی

راه‌های تقویت بنیان خانواده

فصل یازدهم: بررسی آیات ناظر به تفاوت‌های حقوقی مرد و زن

اختلاف حقوقی در امور اجتماعی

اختلاف حقوقی در امور خانوادگی

رعایت حجاب

حقوق اقتصادی زن

تفاوت ارث زن و مرد

مطالعات قرآن و حدیث - ۱۸

• چاپ دوم

حقوق کیفری در آ قرآن

بررسی
و نقد
شبهات

سعید داودی

نام کتاب: حقوق کیفری در قرآن؛ بررسی و نقد شبهات

نویسنده: سعید داودی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

قواعد و مقررات حقوقی هر کشوری، بر سلسله منابع و مبانی حقوقی مختص خویش، استوار است. گاه مجموعه‌ای از کشورها بر اساس مبانی پذیرفته شده‌ی مشترک، قواعد و مقررات حقوقی مشترکی دارند. در این میان، برخی کشورهای اسلامی نیز احکام حقوقی خویش را بر اساس آموزه‌های دینی و قواعد برگرفته از آن قرار داده‌اند.

یکی از شاخه‌های حقوقی، حقوق کیفری است که از کتاب، سنت و آموزه‌های اسلامی برگرفته شده است. در عصر حاضر که حقوق کیفری یا به تعبیر دیگر حقوق جزا، جایگاه ویژه‌ای در مراکز تحقیقی و دانشگاهی و در مراکز قانون‌گذاری کشورها دارد و حتی در ابعاد بین‌المللی به آن توجه می‌شود، حقوق کیفری اسلام در کانون توجهات قرار گرفته و گاه با انتقادات گسترده مواجه و یا غیر انسانی شمرده شده است. به ویژه پس از

طرح جهانی حقوق بشر و منشور ملل متحد و گزارش‌های سالیانه‌ی سازمان حقوق بشر از سایر کشورها، فشارها بر کشورهایی که حقوق کیفری خود را بر مبنای اسلام قرار داده‌اند، هر ساله بیشتر می‌شود. گستردگی شبهات پیرامون حقوق کیفری به قدری است که برخی مسلمانان نیز تحت تأثیر آن قرار گرفته و اعتقاد به کیفرهای جایگزین پیدا کرده‌اند. گستردگی ارتباطات و سرعت بالای انتقال اطلاعات، سبب شده تا نویسندگی این کتاب، رسالت پاسخ‌گویی به این شبهات را عهده‌دار شود.

این کتاب، حاوی چهار فصل است.

فصل اول به کلیات حقوق کیفری پرداخته و مفاهیم مرتبط با آن را به تفصیل بیان کرده است.

فصل دوم، پیرامون جرم‌انگاری نگاشته شده است. در این قسمت، جرم از منظر قرآن، روایات و اقوال فقها بررسی گردیده و مصادیق جرم، از منظر شرعی و قانونی تبیین گشته است. سپس با انتخاب پنج عنوان مجرمانه و بیان توضیحات تفصیلی پیرامون آن، به شبهات وارده پاسخ داده شده است. این پنج عنوان عبارت‌اند از: شرک، ارتداد، زنا، همجنس‌گرایی و شرب خمر. به نظر می‌رسد که انتخاب این عناوین از سوی نویسنده، هوشمندانه بوده و به جهت رواج و شیوع شبهات فراوان حول این موضوعات در عصر فعلی می‌باشد.

عنوان فصل سوم، مجازات و انواع آن در قرآن است. ابتدای فصل، اختصاص به تشریح عناوینی از جمله ضرورت، فلسفه و اهداف مجازات دارد. سپس به بیان منافع دنیوی و اخروی مجازات پرداخته، آن گاه تناسب

حقوق

جرم و مجازات را بیان می‌کند. از آن رو که در حوزه‌ی مجازات، شبهات متعددی مطرح شده است، نگارنده تعدادی از این شبهات را بیان کرده و برای هریک، پاسخی مستدل ذکر می‌کند. قصاص و قطع عضو، دو عنوان اساسی و مهم این فصل هستند.

فصل چهارم و نهمی کتاب، به شیوه‌ی اجرای مجازات و مسائل پیرامونی آن می‌پردازد. ابتدای فصل، اختصاص به شیوه‌ی اجرای علنی کیفر مجرمان داشته و به بررسی این سؤال می‌پردازد که آیا این شیوه‌ی اجرا بازدارنده است یا نه؟

محور بعدی که نویسنده در آن، قلم‌فرسایی نموده، پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات راجع به اجرای علنی مجازات است. اجرای علنی مجازات، منتقدان بسیاری داشته و عده‌ی زیادی بر این باورند که این شیوه، تأثیرات مخرب روانی دارد؛ چهره‌ی رحمانی دین را تضعیف می‌کند و ناقض حقوق بشر است. نگارنده به خوبی از عهده‌ی پاسخ به این سؤالات برآمده و برای هر سؤال، جواب در خور با استفاده از روایات و اقوال فقها بیان نموده است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

مفاهیم

مبانی حقوق

منابع حقوق

ویژگی‌های حقوق اسلامی

پیوند حقوق با عقاید و اخلاق

اقدامات تربیتی

اقدامات تأمینی

بازدارندگی

حفظ کرامت مجرمان

مبارزه با جرم و دلسوزی برای مجرم

اصل شخصی‌بودن مجازات‌ها

اصل برائت

تضییق راه اثبات در حدود الهی و تسهیل آن در موارد دیگر

نفی تبعیض و پذیرش تفاوت

دسته‌بندی شبهات در حقوق کیفری قرآن

فصل دوم: جرم‌انگاری

۱. فرایند جرم‌انگاری

رابطه‌ی جرم و گناه

جرم قانونی و گناه شرعی

۲. عناوین مجرمانه در قرآن

شرک

ارتداد

زنا

همجنس‌گرایی

شرب خمر

فصل سوم: مجازات‌ها

مقدمه

ضرورت مجازات

فلسفه و اهداف مجازات

تناسب جرم و مجازات

بررسی شبهات در حوزه‌ی مجازات

اعدام

خشن‌بودن مجازات

نداشتن مجوز لازم برای الغای حیات دیگران

بسته‌شدن راه اصلاح و بازپروری

عدم بازدارندگی مجازات اعدام

خطاپذیری دادگاه‌های جنایی

پیامدهای جانبی برای خانواده

قصاص

موارد قصاص در قرآن

قصاص در اقوام و ادیان دیگر

فلسفه‌ی قصاص از دیدگاه عقل و شرع

دعوت به عفو همراه با توانایی انجام قصاص

شبهات درباره‌ی حکم قصاص و پاسخ به آن

۱. قصاص نفس مجازات حداکثری، نه یگانه کیفر برای قتل

۲. قصاص از احکام منصوص‌العله

۳. قصاص، ترویج روحیه‌ی انتقام‌جویی

۴. قصاص مخالف طبع انسان

۵. قاتل بیمار است، نه مجرم

۶. غیر قابل اعمال بودن مجازات قصاص

۷. فراوان شدن ناقص‌الاعضا

قطع عضو

موارد قطع عضو در قرآن

مجازات سرقت در ادیان دیگر

حکمت قطع ید سارق در آیه و روایات

شبهات و پاسخ به آن

عدم تناسب جرم و مجازات

جریمه‌ای سنگین و قساوت‌آمیز

قطع ید، نه بریدن دست

آسیب دیدن کرامت انسان

فصل چهارم: شیوه‌ی اجرای مجازات

نکته‌هایی درباره‌ی آیه

فلسفه‌ی اجرای علنی حد

کیفر علنی، یا کیفر در ملأ عام

شبهاتی درباره‌ی اجرای علنی مجازات‌ها
برانگیختن حس ترحم و عدم بازدارندگی
مخالفت با هدف مجازات
مخالفت با اصل شخصی‌بودن مجازات‌ها
تأثیر مخرب روانی
تضعیف چهره رحمانی دین
نقض حقوق بشر

فلسفه حق درآمدی بر

دکتر محمد حسین طالبی

نام کتاب: درآمدی بر فلسفه حق

نویسنده: محمدحسین طالبی

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، سازمان سمت

دانش فلسفه‌ی حق، دانشی میان رشته‌ای و نسبتاً جدید است و با علومی همچون فلسفه، حقوق، اخلاق و سیاست نسبتی مستقیم دارد. این دانش بنیادی‌ترین یافته‌ها را در زمینه‌ی حقوق انواع صاحبان حق در جهان معاصر در اختیار خواننده می‌گذارد. کتاب «درآمدی بر فلسفه‌ی حق» تألیف «دکتر محمدحسین طالبی» حاوی تحلیل و بررسی پنج مسئله از مهم‌ترین مسائل اساسی در قلمرو دانش فلسفه‌ی حق است. ویژگی تقریباً انحصاری این نگارش آن است که نگارنده مسائل مطرح شده در آن را با نگاه مقایسه‌ای میان آرای فیلسوفان حقوق و سیاست در غرب از یک‌سو و اندیشه‌ی فلسفی اسلام از سوی دیگر بررسی کرده است.

این کتاب از پنج فصل تشکیل یافته است.

فصل اول با عنوان «مفاهیم و تاریخچه» مشتمل بر دو مبحث است.

مبحث نخست، مفاهیم محوری در دانش فلسفه‌ی حق و مبحث دوم

پیشینه‌ی تاریخی کاربری واژه‌ی حق را در فرهنگ غرب و اسلام روشن ساخته است. مؤلف در این فصل به بررسی فلسفه‌ی حق به مثابه شاخه‌ای از فلسفه‌های مضاف و تأثیرگذاری فرهنگ اسلام بر فرهنگ غرب در مسئله‌ی حق پرداخته است.

فصل دوم با عنوان «مفهوم حق» در بردارنده‌ی هستی مفهوم حق با بررسی ویژگی‌ها و ساختار این مفهوم، چیستی معنای آن از منظر آرای فیلسوفان و حقوق‌دانان غرب و آرای دانشمندان مسلمان و ذکر پیشنهادی درباره‌ی معنای حق است.

فصل سوم در خصوص انواع حق به بررسی انواع آن به لحاظ منشأ، ارکان حق، تلازم و عدم تلازم با تکلیف و انواع حق به لحاظ قابلیت و عدم قابلیت انتقال می‌پردازد. تلاش نگارنده در این فصل آن است که اقسام حق را بدون ملاحظات مقید به نگاه حقوقی، سیاسی، اخلاقی و غیر آن تبیین کند.

فصل چهارم با عنوان صاحبان حق به مهم‌ترین انواع صاحبان حق که به نوعی با جوامع بشری در ارتباط هستند، می‌پردازد. در این راستا به بررسی خدا و حق‌ها نظیر حق تکوینی و تشریعی و اصیل و تبعی خداوند؛ انسان و حقوق بشر همانند تعریف و ویژگی‌ها و تاریخچه‌ی حقوق بشر، نقد و بررسی نظریه‌های موجه‌ساز حقوق بشر در غرب، بنیاد فلسفی حقوق بشر در اسلام و نظریه‌ی گرایش به مقام انسان کامل؛ حیوانات و حقوق طبیعی همچون بررسی دلیل‌های مخالفان حقوق حیوانات، بررسی دلایل طرفداران حقوق حیوانات، حقوق طبیعی حیوانات از نظرگاه اسلام؛ گیاهان و حقوق

حقوق

طبیعی نظیر بررسی دلیل منکران حقوق گیاهان در غرب، بررسی دلیل دانشمندان غرب در اثبات حقوق گیاهان، حقوق گیاهان در دین اسلام؛ بررسی گروه‌های اجتماعی و حق‌های گروهی پرداخته است.

فصل پنجم در خصوص منشأ حق شامل سه مبحث است. در مبحث نخست، منشأ حق به لحاظ هدف صاحب حق بررسی می‌شود. مبحث دوم درباره‌ی منشأ حق‌ها به لحاظ فاعل، یعنی به لحاظ انواع صاحبان حق بحث می‌کند. در آخر به دلیل اهمیت فوق‌العاده‌ی حقوق انسان‌ها در جوامع بشری، منشأ حق‌های اخلاقی و قانونی انسان در مبحث سوم تبیین می‌گردد.

فهرست مطالب

فصل اول: مفاهیم و تاریخچه

مبحث اول: مفاهیم

گفتار اول: فلسفه‌ی حق به مثابه شاخه‌ای از فلسفه‌های مضاف

گفتار دوم: واژگان حق و مشتقات آن در دانش فلسفه‌ی حق

مبحث دوم: پیشینه‌ی تاریخی کاربری واژه‌ی حق

گفتار اول: بررسی تاریخ کاربری واژه‌ی حق در غرب

گفتار دوم: بررسی تاریخ کاربری واژه‌ی حق در اسلام

گفتار سوم: تأثیرگذاری فرهنگ اسلام بر فرهنگ غرب در

مسئله‌ی حق

فصل دوم: مفهوم حق

مبحث اول: هستی مفهوم حق

گفتار اول: ویژگی‌های مفهوم حق

گفتار دوم: ساختار مفهوم حق

مبحث دوم: چیستی معنای حق

گفتار اول: آرای فیلسوفان و حقوق‌دانان غرب درباره‌ی معنای

حق

اشکال اول: انکار صاحب حق بودن برخی از صاحبان حق

اشکال دوم: جواز ترجیح امر مرجوح بر امر راجح

گفتار دوم: آرای دانشمندان مسلمان درباره‌ی معنای حق

گفتار سوم: پیشنهادی درباره‌ی معنای حق (نظریه‌ی مورد قبول)

فصل سوم: انواع حق

مبحث اول: انواع حق به لحاظ منشأ (حق اخلاقی و حق قانونی)

گفتار اول: انواع قانون

گفتار دوم: انواع حق اخلاقی

گفتار سوم: انواع حق قانونی

مبحث دوم: انواع حق به لحاظ ارکان حق

گفتار اول: انواع حق به لحاظ فاعل (حق خدا و غیر خدا)

گفتار دوم: انواع حق به لحاظ هدف (حق اصیل و حق تبعی)

مبحث سوم: انواع حق به لحاظ تلازم و عدم تلازم با تکلیف

گفتار اول: انواع حق به لحاظ تلازم و عدم تلازم با تکلیف

مقابل

گفتار دوم: انواع حق به لحاظ تلازم و عدم تلازم با تکلیف
مجامع... (حق واجب‌الاستیفا و...)

مبحث چهارم: انواع حق به لحاظ قابلیت و عدم قابلیت انتقال

فصل چهارم: صاحبان حق

مبحث اول: خدا و حق‌ها

گفتار اول: حق تکوینی خداوند

گفتار دوم: حق تشریعی خداوند

گفتار سوم: حق اصیل و تبعی خدا

مبحث دوم: انسان و حقوق بشر

گفتار اول: تعریف، ویژگی‌ها و تاریخچه‌ی حقوق بشر

گفتار دوم: نقد و بررسی نظریه‌های موجه‌ساز حقوق بشر در

غرب

گفتار سوم: بنیاد فلسفی حقوق بشر در اسلام (نظریه‌ی گرایش

به مقام انسان کامل)

مبحث سوم: حیوانات و حقوق طبیعی

گفتار اول: بررسی دلیل‌های مخالفان حقوق حیوانات

گفتار دوم: بررسی دلیل‌های طرفداران حقوق حیوانات

گفتار سوم: حقوق طبیعی حیوانات از نظرگاه اسلام

مبحث چهارم: گیاهان و حقوق طبیعی

گفتار اول: بررسی دلیل منکران حقوق گیاهان در غرب

گفتار دوم: بررسی دلیل دانشمندان غرب در اثبات حقوق

گیاهان

گفتار سوم: حقوق گیاهان در دین اسلام

مبحث پنجم: گروه‌ها(ی اجتماعی) و حق‌های گروهی

فصل پنجم: منشأ حق

مبحث اول: منشأ حق به لحاظ هدف

گفتار اول: منشأ حق‌های تبعی

گفتار دوم: منشأ حق اصیل

مبحث دوم: منشأ حق به لحاظ فاعل

گفتار اول: منشأ حق اصیل خدا

گفتار دوم: منشأ حق اصیل انسان

مبحث سوم: منشأ حق‌های اخلاقی و قانونی انسان

گفتار اول: منشأ حق‌های اخلاقی انسان

گفتار دوم: منشأ حق‌های قانونی انسان از نگاه مکاتب مختلف